

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maruša Tušek

Politično zaupanje in politična participacija

Magistrsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maruša Tušek

Mentor: izr. prof. dr. Damjan Lajh

Somentor: doc. dr. Mitja Hafner-Fink

Politično zaupanje in politična participacija

Magistrsko delo

Ljubljana, 2014

Politično zaupanje in politična participacija

Politično zaupanje in politična participacija sta koncepta, ki sta zelo pomembna za delovanje demokracije. Oba koncepta sta namreč izrednega pomena za stabilnost in legitimnost demokratičnega sistema. Politično zaupanje predstavlja zaupanje, ki ga imajo ljudje v svojo vlado in osrednje državne institucije, politično participacijo pa sestavljajo konvencionalne in nekonvencionalne oblike političnih aktivnosti državljanov. V magistrski nalogi se sprašujem, kakšna je povezanost oziroma korelacija med stopnjo političnega zaupanja in vrsto politične participacije oziroma ali je politično zaupanje tisti dejavnik, ki vpliva na vrsto politične participacije. Številni teoretiki so namreč mnenja, da je visoko politično zaupanje povezano s konvencionalno politično participacijo, nizko politično zaupanje pa z nekonvencionalno politično participacijo. Z namenom kontrole učinkov omenjenih dejavnikov na politično zaupanje sem v raziskavo vključila tako mikro in makro dejavnike. Za mikro dejavnike vpliva sem izbrala socio-ekonomske spremenljivke ter socialno zaupanje, za makro dejavnike pa tip oziroma starost demokracije.

Ključne besede: politično zaupanje, socialno zaupanje, socio-ekonomski dejavniki, politična participacija.

Political trust and political participation

Political trust and political participation are concepts which are extremely important for the functioning of the democracy. Both concepts are of great importance for stability and legitimacy of democratic system. Political trust is trust, which people have in their government and main state institutions. Political participation consists of conventional and unconventional form of political actions of the citizens. In the master thesis I am asking myself what is the connection or correlation between the degree of political trust and form of political participation. Several theorists are of the opinion that high levels of political trust are associated with conventional political participation and low levels of political trust are associated with unconventional political participation. In my research I included micro factors; these are socio-economic factors and social trust in order to exclude the effects of micro factors. In order to exclude effects of macro factors I compared the results of the research in new and old democracies.

Key words: political trust, social trust, socio-economic factors, political participation.

KAZALO

1 UVOD	5
1.1 Namen, cilji in struktura magistrskega dela.....	6
2 TEORETSKI OKVIR	8
2.1 Politična kultura	8
2.2 Politična socializacija.....	9
2.3 Zaupanje.....	10
2.4 Politično zaupanje.....	10
2.4.1 Definicija političnega zaupanja	11
2.4.2 Izvor političnega zaupanja	11
2.4.3 Pojasnjevanje političnega zaupanja.....	12
2.4.4 Objekti političnega zaupanja	16
2.4.5 Posledice političnega (ne)zaupanja	17
2.4.6 Politično zaupanje v mladih in starih demokracijah – primerjava	18
2.4.7 Politična podpora.....	19
2.4.8 Socialno zaupanje.....	20
2.4.9 Odnos med političnim in socialnim zaupanjem	21
2.5 Politična participacija.....	23
2.5.1 Dejavniki politične participacije	26
2.5.2 Konvencionalna politična participacija	28
2.5.3 Nekonvencionalna politična participacija	29
2.5.4 Politična participacija v starih in mladih demokracijah – primerjava.....	30
3 EMPIRIČNA ANALIZA	32
3.1 Politično zaupanje in politična participacija – analitski model	32
3.1.1 Politično (ne)zaupanje in nekonvencionalna participacija.....	33
3.1.2 Politično (ne)zaupanje in konvencionalna participacija.....	34
3.1.3 Hipoteze	35
3.1.4 Predstavitev in opis uporabljenih metod in podatkov	36
3.2 Empirične ugotovitve na podlagi lastne analize	38
3.2.1 Dejavniki politične participacije	39
3.2.2 Dejavniki političnega zaupanja.....	53
4 ZAKLJUČEK	56

5 LITERATURA	58
6 PRILOGE	65
Priloga A: Rezultati faktorске analize	65
Priloga B: Priprava podatkov za logistično in linearno regresijo	66
Priloga C.1: Podatki o vrsti volilne udeležbe po državah za leto 2004 in 2012 – mlade demokracije.....	67
Priloga C.2: Podatki o vrsti volilne udeležbe po državah za leto 2004 in 2012 – stare demokracije.....	68
Priloga Č.1: Povezava med političnim zaupanjem in politično participacijo za leto 2004 – primerjava povprečij v skupini mladih demokracij	68
Priloga Č.2: Povezava med političnim zaupanjem in politično participacijo za leto 2004 – primerjava povprečij v skupini starih demokracij	69
Priloga Č.3: Povezava med političnim zaupanjem in politično participacijo za leto 2012 – primerjava povprečij v skupini mladih demokracij	69
Priloga Č.4: Povezava med političnim zaupanjem in politično participacijo za leto 2012 – primerjava povprečij v skupini starih demokracij	70

1 UVOD

Osrednja koncepta moje magistrske naloge sta politično zaupanje in politična participacija. Predvsem zadnje čase lahko tako v slovenskih kot v tujih medijih zasledimo vse več govora o političnem nezaupanju oziroma o nizkem zaupanju v institucije, kar je po mnenju strokovnjakov kar precej zaskrbljujoče (The Guardian 2013). **Politično zaupanje** se nanaša na zaupanje, ki ga imajo ljudje v svojo vlado in osrednje državne institucije, in je sestavni del politične podpore (Schoon in Cheng 2011, 2). Politično nezaupanje namreč vodi k nelegitimnosti in nestabilnosti demokratičnih institucij ter povečuje podporo nedemokratičnim režimom (Mishler in Rose 2005, 4). Za normalno delovanje demokratičnega sistema in države je politično zaupanje izjemnega pomena, saj le-to vpliva na pripravljenost državljanov, da sprejemajo in izpolnjujejo politične odločitve in tudi sami sodelujejo v političnih aktivnostih (Zmerli in Hooghe 2011, 14).

Ena izmed političnih aktivnosti je **politična participacija**, katera je prav tako izjemnega pomena za demokracijo. Visoka politična participacija, predvsem institucionalna, je namreč demokratični ideal (Lijphart 1997, 1). Stabilnost in legitimnost političnega sistema se zagotavlja predvsem s konvencionalno politično participacijo, saj visoka participacija vodi k demokratičnim odločitvam oblasti in sprejetju demokratičnega sistema (Marien in Hooghe 2012, 2). Pintor in drugi (2002, 76) ugotavljajo, da na primer udeležba na parlamentarnih volitvah – kot ena izmed najbolj tipičnih oblik konvencionalne participacije – od sredine 80ih let upada, kljub temu pa se lahko nekatere, predvsem stare demokracije, pohvalijo z visoko volilno udeležbo. Na drugi strani pa lahko zasledimo, še posebej zadnja leta, precej velik razmah demonstracij in protestov, torej nekonvencionalne oblike političnega udejstvovanja. V medijih se namreč pojavlja vse več novic, ki opozarjajo na naraščajoče število protestov v evropskih državah, katere največkrat povezujejo z nizkim zaupanjem in zaostrovanjem gospodarskih razmer (CBSNews 2013).

V magistrskem delu se bom osredotočila predvsem na odnos oziroma povezanost med omenjenima teoretičnima konceptoma. Politično oziroma institucionalno zaupanje – kot ga nekateri poimenujejo – se naj bi tako povezovalo z vrsto politične participacije, kajti politično nezaupanje ljudi povečuje nekonvencionalne oblike politične participacije, torej večjo udeležbo na demonstracijah, protestih in peticijah, po drugi strani pa naj bi

se politično zaupanje izkazovalo z večjim sodelovanjem ljudi v konvencionalnih oblikah participacije (Norris 2002, 30). Spraševala in testirala bom torej, ali res samo politično zaupanje vodi v konvencionalne, družbeno sprejemljive oblike participacije ali mogoče tudi politično nezaupanje spodbudi posameznika, da se udeleži konvencionalnih oblik participacije, na primer volitev, in tako poskuša doseči spremembo nečesa in ne potrditve obstoječega.

1.1 Namen, cilji in struktura magistrskega dela

V magistrski nalogi bom preverjala odnos med političnim zaupanjem in politično participacijo oziroma natančneje – preverjala bom vpliv političnega zaupanja na vrsto politične participacije. Kot sem že omenila, sem z namenom kontrole učinkov makro dejavnikov države razdelila na dve skupini, in sicer na stare in mlade demokracije. Za nadzor učinkov mikro dejavnikov na odnos med političnim zaupanjem in participacijo bom v analizo vključila še dejavnik socialnega zaupanja in izbrane socio-ekonomske dejavnike. Vir podatkov bosta predstavljali raziskavi European Social Survey (ESS), ki vključujeta spremenljivke, katere bom proučevala v nalogi. Raziskavi ESS vsebujeta anketne podatke o socio-ekonomskem položaju posameznika, stopnji političnega in socialnega zaupanja ter vrsti politične participacije posameznika (ESS Round–2 2004; ESS Round 6 2012).

Z namenom izključitve vpliva trenutnih razmer na samo analizo, se bo analiza podatkov vršila v dveh časovnih točkah. Države sem izbirala iz celotnega seznama držav raziskave European Social Survey, toda ker hipoteze primerjam v dveh časovnih točkah, sem izbrala samo tiste države, ki so bile na voljo tako v raziskavi iz leta 2004 kot v raziskavi iz leta 2012. Vzorec raziskav je torej naslednji: Belgija, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francija, Nemčija, Madžarska, Islandija, Irska, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugalska, Slovaška, Slovenija, Švedska, Španija, Švica, Ukrajina in Velika Britanija.

V magistrski nalogi bo prevladovalo kvantitativno raziskovanje, ki je usmerjeno k analizi odnosov med spremenljivkami (Pennings in drugi 2006, 263). Bistven metodološki pristop bo sekundarna analiza podatkov obstoječih mednarodnih anketnih raziskav (Manoilov 2010, 13).

Magistrsko nalogo bodo sestavljali štirje deli: uvod, teoretični del, empirični del in sklepne ugotovitve. Uvodoma bom predstavila samo tematiko in relevantnost le-te. Nadaljevala bom s teoretičnim delom, v katerem bom predstavila teoretične pojme in teoretična izhodišča, ki bodo služila predvsem kot podlaga postavljenim hipotezam in raziskovalnim vprašanjem. Sledil bo empirični del, kjer bom predstavila zastavljene hipoteze in uporabljene metode in tehnike ter predstavila rezultate lastne analize. Zaključila bom s sklepnim delom, kjer bom soočila teoretični in empirični del ter predstavila končne ugotovitve magistrske naloge.

2 TEORETSKI OKVIR

2.1 Politična kultura

Omemba politične kulture je na tem mestu še kako pomembna, saj politična kultura države oblikuje celovit odnos državljanov do institucij (Hooghe in Zmerli 2011, 17). Politično zaupanje je dejansko ocena politične kulture (Hooghe in Zmerli 2011, 9).

Kultura je sistem prepričanj, vrednot in obnašanj, ki se jih naučimo skozi življenje, in politična kultura je le en del kulture. Politična kultura je torej sistem obnašanj, navad in vrednot, ki se nanašajo na vlado in politiko in nastane v procesu interakcije med posamezniki in političnim sistemom (Markovik 2010, 171).

Politična kultura je proces ponotranjenja političnega sistema (Markovik 2010, 73). Ishiyama (2011, 92–93) razlikuje med tremi tipi politične kulture.

- *Parohialna politična kultura* je kultura, v kateri se državljani sicer zavedajo centralne oblasti, vendar se ne ozirajo na odločitve, ki jih vlada sprejema. Posamezniki niso pozitivno orientirani zoper izide političnega sistema ali zoper svoje vloge v sistemu, saj vedo zelo malo ali nič o samem sistemu, njegovih procesih in podobno. Posamezniki menijo, da nimajo popolnoma nobene vloge v političnem sistemu, ne verjamejo, da bi morali participirati, zato tudi naj ne bi bili koristniki javnih politik (Ishiyama 2011, 92).
- *Podložniška politična kultura* je kultura, v kateri se posamezniki zavedajo prisotnosti političnega sistema in vedo nekaj o samem sistemu in njegovem delovanju, kljub temu pa se počutijo podložne oblastem. Za razliko od posameznikov v parohialni kulturi, so posamezniki v podložniški kulturi pozitivno orientirani zoper izide političnega sistema in so jih tudi pripravljeni koristiti. Niso pa pozitivno orientirani glede njihove vloge v delovanju političnega sistema, saj so mnenja, da ne morejo in tudi naj ne bi, izražali svoje interese, participirali ali kakorkoli igrali vlogo v političnem procesu (Ishiyama 2011, 92–93).
- *Participativna politična kultura* pa je politična kultura, kjer posamezniki dobro poznajo politični sistem in njegovo delovanje. Imajo pozitivne občutke glede vložkov in izidov političnih procesov. Posamezniki imajo občutek, da lahko

igrajo pozitivno vlogo v političnem sistemu, izražajo in agregirajo interese in participirajo v samem procesu javnih politik (Ishiyama 2011, 93).

2.2 Politična socializacija

Ena izmed definicij politične socializacije je sledeča. »Politična socializacija je kompleksen proces skozi katerega se posamezniki zavejo politike, se naučijo dejstev o politiki in tvorijo politične vrednote« (Janda in drugi 2008, 147).

Wiarda (2005, 180) meni, da je politična socializacija proces uvajanja posameznika v politično kulturo, rezultat tega procesa pa je zbirka obnašanj¹, občutkov in vrednotnih standardov zoper politični sistem, njegovih funkcij in izvajalcev teh funkcij. Skozi proces politične socializacije posamezniki razvijejo zanimanje za politiko, politično zaupanje in ostala politična obnašanja, ki vzdržujejo politične aktivnosti (Andréosso-O'Callaghan in Royall 2012, 181).

Obstaja več poti, ki vodijo do politične socializacije, vendar je večina ljudi izpostavljena enakim virom politične socializacije. Vpliv socializacijskih agentov na posameznika je odvisen od izpostavljenosti posameznika tem agentom, komunikacije z njimi ter od dovzetnosti posameznika (Janda in drugi 2008, 148). Viri politične socializacije so različni. Mednje spadajo družina, šola, vrstniki, cerkev, skupnost, prostovoljne organizacije, politične stranke, mediji in vladne institucije (Wiarda 2005, 180). Najpogostejša in najmočnejša agenta politične socializacije naj bi bila družina in šola. Družina je primerni agent, kjer posameznik pridobi širok spekter vrednot – od družbenih, ekonomskih do političnih vrednot – na podlagi katerih lahko oblikuje svoje mnenje. Ker otroci običajno posnemajo svoje starše, je velika verjetnost, da se med njimi razvijejo enaki vzorci glede zanimanja za politiko, političnih orientacij, strankarske opredelitve oziroma identifikacije in ostalega političnega obnašanja. Drugi najpogostejši socializacijski agent pa je šola, za katerega nekateri avtorji menijo, da je enako močen ali celo močnejši agent vpliva kot družina (Janda in drugi 2008, 148).

¹ Nekateri avtorji izpostavljajo razliko med političnim obnašanjem in političnimi orientacijami. Politične orientacije so po mnenju nekaterih osnova na podlagi katerih se nato razvijejo bolj specifična politična obnašanja (Searing in drugi 1973, 416–417). Politične orientacije avtorji smatrajo kot percepcije in ocene, ki so usmerjene zoper politične objekte in so bolj odporne na spremembe, kot specifična politična obnašanja (Easton in Dennis v Searing 1973, 416–417).

Avtorji razlikujejo med manifestno in latentno politično socializacijo. Kadar gre za izrecen prenos informacij, občutkov in vrednot glede, govorimo o manifestni politični socializaciji (Wiarda 2005, 180), medtem ko gre pri latentni politični socializaciji za oblikovanje osebnosti in učenje osnovnih vrednot, ki niso nujne politične narave, imajo pa zato politične posledice (Martin-Baro 1994, 77).

2.3 Zaupanje

Naj začnem s splošno opredelitvijo pojma zaupanje.

Zaupanje je vselej povezano z nekim »objektom«, neko osebo (prijateljem, neko skupino, npr. kolegi), neko institucijo (npr. parlamentom, katoliško cerkvijo, ipd.) ali pa nekim sistemom (npr. socialno državo, tržnim gospodarstvom) kot kolektivnim subjektom. Temelji zaupanja so pozitivno vrednoteni znaki ali lastnosti, ki jih pripisujemo osebku zaupanja, in ni nujno, da se jih tisti, ki zaupanje izraža, vedno zaveda (Toš 2007, 369).

Avtorji najpogosteje ločujejo med tremi vrstami zaupanja:

- *specifično socialno zaupanje* vključuje osebe, ki jih osebno poznamo – na primer družina, prijatelji, sodelavci, sosedje – ter ljudi, ki jih sicer ne poznamo osebno, a so nam podobni v socio-ekonomskem statusu, veri, jeziku, narodnosti;
- *splošno socialno zaupanje* vključuje nam neznane osebe in osebe, s katerimi se razlikujemo glede na jezik, narodnost, vero, socio-ekonomski status;
- *politično zaupanje*, ki zajema bodisi zaupanje v osrednje politične institucije bodisi zaupanje v določene politike (Zmerli in Hooghe 2012, 69).

2.4 Politično zaupanje

Politično zaupanje je koncept, ki je postal nepogrešljiv v akademskem prostoru in akademskih razpravah. Razlog, zakaj tolikšno zanimanje za omenjeni koncept, je upad političnega zaupanja v zadnjih treh desetletjih, ki so ga strokovnjaki zaznali v večini industrializiranih državah (Schoon in Cheng 2011, 2). Politično zaupanje je vitalnega pomena za konsolidacijo in kasnejšo stabilnost in legitimnost demokratičnega sistema, saj le-to običajne državljane povezuje z institucijami, ki naj bi jih predstavljale (Mishler in Rose 2001, 1). Pomembno je tako za preživetje demokratičnega režima kot tudi za uspešno delovanje le-tega (Mishler in Rose 2005, 3).

2.4.1 Definicija političnega zaupanja

Naj najprej opredelim sam pojem političnega zaupanja. Po mnenju avtorjev Schoon in Cheng (2011, 2) se politično zaupanje nanaša na zaupanje, ki ga imajo ljudje v svojo vlado in osrednje državne institucije in je sestavni del politične podpore. Denters in drugi (2007, 67) opredeljujejo politično zaupanje kot obnašanje državljanov do ključnih igralcev in do osrednjih institucij političnega režima.

Levi in Stoker v Hakhverdian in Mayne (2012, 740) definirata politično zaupanje kot upanje, ki ga imajo državljanji v politične igralce in politične institucije, da le-ti ne bodo delovali v njihovo škodo. Hooghe in Zmerli (2011, 3) politično zaupanje smatrata kot zaznavo ljudi o delovanju osrednjih političnih institucij, kar pomeni, da bodo ljudje bolj zaupali političnim institucijam, ki dosežejo postavljene cilje, kot institucijam, ki so pri tem neuspešne.

Institucionalno oziroma politično zaupanje pomeni, da od institucij pričakujemo, da bodo delovale v skladu z zastavljenimi pravili in s pričakovanji ter dosegale cilje, brez nenehnega nadzora s strani državljanov (Hooghe in Zmerli 2011, 16).

2.4.2 Izvor političnega zaupanja

Kadar se na splošno pogovarjamo o izvoru političnega zaupanja, govorimo o dveh prevladujočih vejah: o **kulturnih** in **institucionalnih** teorijah (Mishler in Rose 2001, 1).

Zagovorniki **kulturne teorije** predpostavljajo, da je politično zaupanje eksogeno, kar pomeni, da se le-to tvori zunaj politične sfere. Politično zaupanje se naj bi po mnenju zagovornikov kulturne teorije tvorilo na osnovi globokih prepričanj ljudi, ki so zakoreninjena v kulturnih normah. Osnova političnega zaupanja naj bi tako bilo medosebno oziroma socialno zaupanje (Mishler in Rose 2001, 1).

Zagovorniki **institucionalne teorije** pa zagovarjajo, da je politično zaupanje endogeno in da nastaja znotraj politične sfere. Politično zaupanje je tako rezultat institucij, ki svoje delo opravljajo zadovoljivo, in je torej posledica institucionalnega delovanja in ne vzrok (Mishler in Rose 2001, 1). Logika je preprosta, saj institucije, ki dobro opravljajo svoje delo, proizvajajo politično zaupanje, na drugi strani pa institucije s slabim delovanjem proizvajajo nezaupanje in skepticizem (Mishler in Rose 2001, 1–2).

2.4.3 Pojasnjevanje političnega zaupanja

2.4.3.1 Socialno-kulturna pojasnila

Obstaja več teorij in predpostavk, ki pojasnjujejo politično zaupanje in spremembe le-tega. V glavnem se delijo na dve večji veji, in sicer na socio-kulturne teorije ter teorije političnih pojasnil. Med kulturne teorije se uvršča **socialno- kulturna teorija**, ki se deli na model socialnega kapitala ter na teorijo posameznikove modernizacije in vrednotne spremembe (Denters in drugi 2007, 71).

- *Model socialnega kapitala*

Ta teorija je osnovana na ideji, da je politično zaupanje odsev socialnega zaupanja. Vzorci družbenih interakcij med posamezniki niso povezani le z medosebnim zaupanjem, ampak se povezujejo tudi s posameznikovim političnim zaupanjem (Denters in drugi 2007). Politično zaupanje naj bi bilo po tej teoriji stranski produkt socialnega (Denters in drugi 2007, 72). Denters in drugi (2007, 83) v svoji raziskavi ugotovijo, da je socialno zaupanje dejansko zelo pomemben faktor pri pojasnjevanju političnega zaupanja. Putnam v Norris (2002, 139) meni, da naj bi bila povezava med socialnim zaupanjem in političnim zaupanjem značilna le na družbeni, in ne na individualni ravni, saj se socialni kapital² smatra kot lastnost skupin, narodov, in ne posameznikov. Ideja socialnega kapitala je, da posamezniki in skupine pridobivajo vire in sredstva na podlagi medsebojnih povezav, ti viri pa se lahko potem uporabijo za proizvodnjo nekih dobrin (Paxton 1999, 89). Socialni kapital naj bi okrepil vez med civilno družbo in državo – s tem, ko bi institucije opravljaje svoje delo dobro in zadovoljivo, se naj bi zaupanje ljudi v te institucije povečalo in okrepilo (Norris 2002, 139). Pri drugi komponenti socialnega kapitala – socialnih interakcijah – pa se je v praksi izkazalo, da nima neposrednega vpliva na politično zaupanje (Van Deth in drugi 2007, 87).

- *Teorija posameznikove modernizacije in vrednotne spremembe*

Fuchs in Klingemann v Denters in drugi (2007, 72–73) definirata posameznikovo modernizacijo kot spremembo v osebnih veščinah ter spremembo v vrednostni orientaciji državljanov. Omenjene spremembe lahko vodijo v proces kognitivne

² Socialno zaupanje naj bi bilo po mnenju nekaterih avtorjev predpogoj za nastanek socialnega kapitala (Rostila 2013, 40).

mobilizacije, ki ustvarja participativne zahteve ter zahteve glede novih vprašanj, problemov, na primer okoljska vprašanja. Modernizacija posameznika pomeni, da posameznik zavzame bolj aktivno vlogo v samem političnem sistemu. Zaradi spremembe v vrednostni orientaciji pa se lahko spremenijo ali posvojijo novi standardi za vrednotenje oziroma evalvacijo političnih objektov. Politični objekti so sedaj namreč vrednoteni glede na odzivnost v zvezi z novimi, prej omenjenimi, zahtevami. Tako lahko politično zaupanje ljudi upade oziroma se zmanjša, če nove zahteve niso uresničene (Denters in drugi 2007, 73).

2.4.3.2 Politična pojasnila

Med teorije političnih pojasnil uvrščamo mikro-politična pojasnila ter makro-politična pojasnila političnega zaupanja.

- *Mikro-politična pojasnila*

Mikro-politična pojasnila zavračajo sociološke razlage o izvoru in spremembi političnega zaupanja in zagovarjajo dejstvo, da posameznikovo politično zaupanje ni rezultat zgodnje socializacije, ampak je rezultat posameznikovih političnih izkušenj in trenutnih političnih orientacij (Denters in drugi 2007, 73). Na posameznikovo politično orientacijo vplivajo različni vidiki politične orientacije, in sicer: vrednotenje uspešnosti; vrednotenje politične odzivnosti; predstavništvo stranke, ki jo posameznik podpira v vladi; volivčeva ideologija; vpliv televizije (Denters in drugi 2007, 73).

Politično zaupanje se zmanjša, kadar pride do večjega razkoraka med dejanskim delovanjem vlade ter posameznikovimi pričakovanji o njenem delovanju, kar povzroči nek splošen vtis oziroma občutek, da se vlada ne odziva na potrebe in pričakovanja. Politične institucije, ki bodo delovale dobro, bodo spodbudile večje politično zaupanje, medtem ko bodo institucije, ki delujejo slabo, spodbudile porast političnega nezaupanja (Pharr in Putnam 1999, 7).

Zunanja učinkovitost, katero predstavlja odzivnost vlade oziroma političnih institucij, naj bi se pozitivno povezovala s političnim zaupanjem. Večja odzivnost političnih institucij na potrebe in zahteve državljanov torej vodi k večjemu zaupanju ljudi v te institucije (Catterberg in Moreno 2005, 43).

Holmberg v Denters in drugi (2007, 74) meni, da se politično zaupanje posameznika poveča, kadar v vladi zaseda mesto stranka, za katero je ta posameznik glasoval, in obratno, torej manj političnega zaupanja, kadar želena stranka ne zaseda mesta v vladi. Podobno situacijo izzove tudi posameznikova ideološka orientacija (Denters in drugi 2007, 74).

Večina avtorjev se strinja, da je predvsem negativnost v medijih, kot na primer pokrivanje škandalov, razkrivanje notranjih političnih strategij in poudarjanje političnih konfliktov, tista ki vodi k zmanjšanju političnega zaupanja (Camaj 2014, 189). »Televizijsko pokrivanje politike je mišljeno, da spodbudi gledalce, da postanejo cinični in razočarani nad svojimi vladnimi institucijami, zaradi osredotočanja na izpostavljanje vladnih škandalov in korupcije, razkrivanje notranjih strategij in dramatiziranje političnih konfliktov« (Denters in drugi 2007, 74).

- *Makro-politična pojasnila*

Pri makro-političnih pojasnilih ne gre za subjektivne orientacije zoper politike, ampak za nepristranskost, saj se makro-politična pojasnila političnega zaupanja osredotočajo na objektivne lastnosti politike oziroma političnega sveta. Torej med makro-politična pojasnila uvrščamo *ekonomsko uspešnost, stopnjo svobode in političnih svoboščin, strankarske sisteme, politični sistem, stopnjo (de)centralizacije v državi* in podobno (Denters in drugi 2007, 82).

Ekonomska uspešnost je po mnenju avtorjev Mishler in Rose (2005, 5) primarni vir političnega zaupanja in politične podpore. Še večji pozitiven vpliv na politično zaupanje pa ima institucionalna uspešnost, kamor uvrščamo na primer stopnjo svobode in političnih svoboščin, varovanje le-teh, vzpostavitev pravne države, odpravo korupcije in podobno (Mishler in Rose 2005, 5).

Segovia Arancibia (2008, 58), ki je sicer raziskovala trende političnega zaupanja v latinsko-ameriških državah, je ugotovila, da se politično zaupanje razlikuje glede na vrsto političnega sistema. Ugotovila je, da je za države s parlamentarnim političnim sistemom značilno večje politično zaupanje kot v državah, ki imajo predsedniški ali mešani politični sistem.

Meguid (2007, 6) pojasnjuje vpliv decentralizacije na politično zaupanje. Ideja decentralizacije je, da se politične moči geografsko bolj približajo volivcem oziroma

volilnemu telesu. Geografska bližina volivcem poveča občutek lažjega dostopa do institucij in odločevalcev ter oblikovalcev javnih politik. Decentralizacija deluje tako v prid političnem zaupanju, saj se zaradi same geografske bližine politično zaupanje v vlado in institucije poveča (Meguid 2007, 6).

2.4.3.3 Vpliv demografije na politično zaupanje

Glede demografskih dejavnikov, ki vplivajo na politično zaupanje je bilo najdenih veliko nekonsistentnosti in ni ugotovljenih nekih jasnih smernic oziroma povezav med političnim zaupanjem in demografskimi dejavniki. V teoriji med demografskimi dejavniki zasledimo spol, starost, izobrazbo in dohodek posameznika. Če najprej pogledamo vpliv stopnje izobrazbe na politično zaupanje, so empirične ugotovitve precej različne. Nekateri avtorji so ugotovili pozitivne povezave med izobrazbo in političnim zaupanjem, drugi so našli negativno povezavo, spet tretji pa niso odkrili nobene pomembne povezave med zaupanjem in stopnjo izobrazbe (Schoon in Cheng 2011, 5). Razlog, zakaj prihaja do različnih ugotovitev glede vpliva izobrazbe na politično zaupanje, so lahko makro dejavniki vpliva. Kot ugotavljata Hakhverdian in Mayne (2012, 739), je korupcija tista, ki vpliva na to, kakšen vpliv ima izobrazba na politično zaupanje. Gledano na ravni družbe ima izobrazba v državah, za katere je značilna visoka korupcija, negativen vpliv na politično zaupanje, medtem ko v državah z nizko percepcijo korupcije, izobrazba pozitivno vpliva na politično zaupanje.

Visoko izobrazbo se velikokrat povezuje z visokim dohodkom osebe, zato je logično, da nekateri avtorji ugotavljajo povezavo med zaupanjem in dohodkom, saj naj bi osebe z višjim dohodkom posedovale več političnega zaupanja, kot osebe z nižjim socio-ekonomskim položajem (Svallfors 2007, 136).

Podobne nekonsistentnosti se pojavljajo tudi pri spolu, saj nekateri ugotavljajo, da ženske nosijo večje politično zaupanje kot moški, nekateri pa, da je trend ravno nasproten (Schoon in Cheng 2011, 5). Podobne, nasprotne si ugotovitve, se pojavljajo tudi pri povezavi med starostjo in političnim zaupanjem (Schoon in Cheng 2011, 5).

2.4.4 Objekti političnega zaupanja

Glede na definicijo imamo torej različne objekte političnega zaupanja, saj imamo na eni strani osrednje institucije, na drugi strani osrednje politične akterje. Definicija, ki jo podajajo Denters in drugi (2007, 67), politično zaupanje percipira kot zaupanje v politične institucije ter zaupanje v politične igralce. Nekateri avtorji pa ločujejo objekte političnega zaupanja in delijo politično zaupanje na zaupanje v politične institucije ter zaupanje v politične igralce (Denters in drugi 2007, 67–68).

Nadalje so nekateri avtorji mnenja, da se tudi politično zaupanje v institucije še nadalje deli, in sicer na zaupanje v reprezentativne institucije ter zaupanje v regulativne institucije (Braun 2012, 6). Reprezentativne institucije, kamor spadajo parlament, vlada in politične stranke, namreč okarakterizirajo sodobne demokracije, saj jih ljudje vidijo kot osrednje agente odločanja (Denters in drugi 2007, 68). Regulativne institucije, kamor uvrščamo javno upravo, policijo in sodstvo, pa so institucije, ki so prisotne v vsakodnevnem življenju posameznika, in so zelo pomembne za delovanje pravne države (Denters in drugi 2007, 68).

Ločimo lahko torej med tremi vrstami objektov političnega zaupanja (Denters in drugi 2007, 68–69):

- *igralci oziroma akterji predstavniške strankarske demokracije*, kamor avtorji uvrščajo politike in politične stranke;
- *institucije liberalne demokracije*, kamor uvrščamo parlament, vlado;
- *regulativne institucije*, katere zajemajo sodišča, policijo ipd.

Spet drugi pa ugotavljajo, da se politično zaupanje v institucije lahko obravnava kot enodimenzionalni in ne kot multidimenzionalni koncept, saj ljudje pri ocenjevanju političnega zaupanja ne razlikujejo med samimi institucijami (Braun 2012, 6–7). Institucije namreč ne delujejo v izolaciji ena od druge, ampak so del istega političnega sistema, torej soobstajajo znotraj iste politične kulture (Marien 2011, 17). Ker so institucije del istega političnega sistema in iste politične kulture, so tako ocene državljanov glede njihovega delovanja zelo močno povezane – državljani tako razvijejo nek celoten odnos političnega zaupanja. Politično zaupanje, ki ga oblikujejo državljani, je dejansko odsev same politične kulture (Marien 2011, 17). Da je politično zaupanje enodimenzionalni koncept, je v svoji raziskavi potrdila tudi avtorica Marien (2011, 17–

19), ki je s pomočjo faktorske analize ugotovila, da imajo državljani en splošen odnos, ki vpliva na oceno političnega zaupanja posameznih političnih institucij.

2.4.5 Posledice političnega (ne)zaupanja

Mishler in Rose (2005, 4–7) sta v svojem delu opisala teoretične posledice političnega zaupanja. Ena izmed posledic političnega zaupanja je politična podpora. Nekateri teoretiki politično zaupanje smatrajo kot vir difuzne politične podpore (Mishler in Rose 2005, 4). Spet drugi so mnenja, da je odnos med političnim zaupanjem in politično podporo recipročen, saj politično zaupanje prispeva k učinkovitem delovanju vlade, kar vodi k ljudski podpori režimu. Politična podpora pa nato spodbudi še večje zaupanje, kar zopet vodi k še večji učinkovitosti in večji podpori (Mishler in Rose 2005, 5).

Politično zaupanje vpliva tudi na to, da ljudje v večji meri podpirajo demokratične vrednote in zavračajo nedemokratične alternative (Andrain in Smith 2006, 14). Kot sem izpostavila že na začetku magistrske naloge, lahko politično nezaupanje vodi k nelegitimnosti in nestabilnosti demokratičnih institucij ter povečuje podporo nedemokratičnim režimom (Mishler in Rose 2005, 4–5). Ljudje z večjo mero političnega zaupanja bodo politične odločitve bolj verjetneje smatrali kot legitimne, četudi so neugodne za njihove posamične interese, kot ljudje z nizko mero političnega zaupanja (Marien in Hooghe 2011, 2).

Politično zaupanje naj bi spodbujalo kvantiteto in kvaliteto politične vpletenosti (Mishler in Rose 2005, 5). Zaupanje okrepi občutek ljudi, da je vlada odzivna, to pa naj bi ljudi spodbujalo k izražanju zahtev skozi participativne dejavnosti (Mishler in Rose 2005, 5), vendar tudi politično nezaupanje spodbudi neke vrste politično participacijo (Norris 1999, 261–263). Več o povezavi med zaupanjem in politično participacijo v sledečem poglavju.

Marien in Hooghe (2011, 272–279) menita, da politično zaupanje vpliva tudi na spoštovanje zakona. Manj kot imajo posamezniki zaupanja v politične institucije, večja je verjetnost, da ne bodo spoštovali političnih odločitev. Vlada in institucije morajo zato na prisilen način uveljaviti predpise oziroma ukrepe. Takšen odnos državljanov tako moti oziroma otežuje delo vlade, saj zaradi prisilne uveljavitve predpisov delo vlade postane težje in tudi dražje. Nizko politično zaupanje s tem predstavlja grožnjo delovanju demokratičnih procesov (Marien in Hooghe 2011, 272–279).

2.4.6 Politično zaupanje v mladih in starih demokracijah – primerjava

Glede na Huntingtonovo teorijo obstaja več valov demokratizacije. Prvi val demokratizacije naj bi se zgodil v začetku 19. stoletja in naj bi potekal vse do leta 1920. Po letu 1920 naj bi večina demokracij prešla nazaj v avtokratičen sistem, zato je to obdobje poimenoval prvi povratni val. Po končani drugi svetovni vojni se je zgodil drugi val demokratizacije, ki pa se je v letih 1950 zopet sprevrgel v drugi povratni val, saj je večina demokracij zopet prešla nazaj v avtokracijo. Sredi leta 1970 pa se je začel tretji val demokratizacije, ki se je zaključil s koncem hladne vojne (Strand in drugi 2012, 1–2). Na podlagi različnih demokratičnih prehodov držav večina avtorjev deli države na stare, že utrjene in mlade demokracije³.

Na splošno se med starimi, že utrjenimi, in mladimi demokracijami, raven političnega zaupanja razlikuje. V utrjenih demokracijah je raven političnega zaupanja višja kot v mladih demokracijah (Zmerli in Hooghe, 2013 29). Čeprav so nekateri avtorji mnenja, da je politično zaupanje v utrjenih demokracijah stabilno, pa Catterberg in Moreno (2005, 35–37) menita, da upadanje političnega zaupanja opazamo tako v mladih kot v starejših demokracijah, le vzorec upadanja le-tega je različen. V utrjenih demokracijah so vzrok za upad političnega zaupanja medgeneracijske vrednotne spremembe, v mladih demokracijah pa je trend političnega zaupanja nelinearen. Catterberg in Moreno (2005, 39–40) sta pri mladih demokracijah opazila, da obstaja tako imenovano »*obdobje medenih tednov*«. To pomeni, da se politično zaupanje ljudi takoj po transformaciji sistema poveča, oziroma je visoko, saj so ljudje navdušeni nad samo idejo demokracije, imajo večja pričakovanja, kar se tiče ekonomskih, civilnih in političnih pravic in zato tudi postavijo večje standarde za ocenjevanje dela osrednjih institucij sistema in vlade. Po preteku »*obdobja medenih tednov*«, ko ljudje začnejo opazovati, da seveda vse njihove zahteve in pričakovanja niso bila udejanjena, pa politično zaupanje ljudi upade. Kljub temu se v obeh skupinah demokracij pojavlja enak trend, to je upadanje političnega zaupanja (Catterberg in Moreno 2005, 30).

³ Na podlagi Huntingtonove teorije sem države razvrstila na stare demokracije, kamor sem uvrstila Belgijo, Dansko, Finsko, Francijo, Nemčijo, Irsko, Islandijo, Nizozemsko, Norveško, Švedsko, Švico in Veliko Britanijo. Med mlade demokracije pa sem uvrstila Češko, Estonijo, Madžarko, Italijo, Poljsko, Portugalsko, Slovenijo, Slovaško, Španijo in Ukrajino (Huntington 2012, 13–26).

2.4.7 Politična podpora

Večina avtorjev meni, da je globoka podpora ljudstva pomembna za legitimnost, in s tem za preživetje demokracij (Norris 1999, 32). Kadar omenjamo politično zaupanje, ne moremo mimo pojma politične podpore. V literaturi je bilo namreč politično zaupanje velikokrat ekvivalentno podpori političnih institucij (Maloy 2009, 493). Politično zaupanje pa naj bi se, poleg politične učinkovitosti, uporabljalo celo kot merilo difuzne politične podpore (Iyengar 1980, 249–250).

Najbolj znana je teorija avtorja Eastona, ki razlikuje med objekti in tipi politične podpore. Objekti politične podpore so glede na njegovo teorijo trije, in sicer politična skupnost, politični režim in izvoljeni predstavniki oblasti (Norris 199, 32). Glede na vrsto oziroma tip politične podpore pa Easton razlikuje med razpršeno in specifično politično podporo. Difuzna ali razpršena politična pomeni, da je posameznik prepričan, da obstoj in delovanje vlade ustreza njegovim moralnim in etičnim prepričanjem. Specifična politična podpora pa predstavlja posameznikovo zadovoljstvo s posamičnimi javnimi politikami in ukrepi vlade (Chen 2004, 4). Easton meni, da politično zaupanje ni politična podpora, če pa bi že bilo, pa bi bilo bližje specifični, kot difuzni politični podpori (Karjala 2007, 10).

Mnogi teoretiki navajajo, da je politično zaupanje dejansko vir difuzne politične podpore (Mishler in Rose 2005, 3). Razlog za to podaja Easton v Karjala (2007, 10), kateri pravi, da je politična podpora odgovor na odločitve in sprejete javne politike vlade, medtem ko je zaupanje le simbolično zadovoljstvo s procesi, ki vodijo državo. Zaupanje nato iz ocenjevanja oziroma vrednotenja določenega rezultata političnega sistema in njegovih delov, generalizira občutke zadovoljstva in podpore na celoten politični sistem, kar smatramo kot difuzno politično podporo (Karjala 2007, 10).

2.4.8 Socialno zaupanje

Sztopmka v Norris (1999, 171) pravi, da če zaupamo ljudem, je življenje lažje, sodelovanje med ljudmi bolj verjetno, družbene interakcije pa so bolj učinkovite. Socialnega zaupanja ni zgradila država, temveč se je rodilo v civilnih združenjih, prostovoljnih klubih, organizacijah skupnosti in v političnih združenjih. Ravno nasprotno pa je bila demokratična država, skupaj s svobodo političnega združenja, zgrajena na socialnem zaupanju (Norris 1999, 171).

Socialno zaupanje pojasnjujeta dve večji skupini teorij, ena skupina se imenuje skupina individualnih teorij, druga pa je skupina družbenih teorij. Teorije, ki spadajo v skupino individualnih teorij, vidijo socialno zaupanje kot lastnost posameznika in ga tudi povezujejo oziroma pojasnjujejo s posameznikovimi značilnostmi. Tako naj bi socialno zaupanje posameznika bilo odvisno od njegovih demografskih in družbenih značilnosti ter njegovih osebnostnih značilnosti. Socialnega zaupanja se posameznik nauči v zgodnjem otroštvu, potem pa ga le-to spremlja nadalje v življenju in se le počasi spreminja, kot posledica posameznikovih življenjskih izkušenj (Delhey in Newton 2003, 94).

Znotraj skupine individualnih teorij socialnega zaupanja, avtorji ločujejo med osebnostno teorijo in teorijo uspeha in dobrega počutja. Osebnostna teorija tako poudarja, da se socialno zaupanje močno povezuje z ostalimi osebnostnimi spremenljivkami posameznika, kot na primer občutek nadzora nad življenjem in posameznikovim optimizmom. Druga teorija, teorija uspeha in dobrega počutja, pa se ukvarja s posameznikovimi lastnostmi, ki pa niso psihološke narave. Socialno zaupanje naj bi se med posamezniki razlikovalo glede denarja, zadovoljstva z življenjem, položajem v družbi in v službi ter subjektivno srečo posameznika, kar pomeni, da nezaupanje do ljudi najdemo predvsem pri posameznikih z nizkim družbenim statusom, nizkim dohodkom, nizko izobrazbo in s splošnim nezadovoljstvom z življenjem (Delhey in Newton 2003, 95–96).

Nasprotno pa družbene teorije zagovarjajo tezo, da je socialno zaupanje lastnost družbe in ne posameznikov. Zagovornike teh teorij ne zanimajo posameznikove lastnosti, ampak jih zanima, kako posameznik ocenjuje zanesljivost ljudi okoli sebe. Če posameznik meni, da so ljudje okolji njega vredni zaupanja, potem poseduje socialno zaupanje, oziroma izraža nezaupanje, če meni, da ljudje okoli njega niso zaupanja

vredni. Potemtakem, se socialno zaupanje razvija na podlagi vsakodnevnih izkušenj odnosov med ljudmi (Dalton in Klingemann 2007, 350). Znotraj skupine socialnih teorij pa Delhey in Newton (2003, 96–100) navajata štiri teorije, in sicer teorijo prostovoljnih organizacij, teorijo družbenih omrežij, teorijo skupnosti in družbeno teorijo.

Teorija prostovoljnih organizacij predpostavlja, da velik in različen nabor prostovoljnih združenj v državi prispeva k višjemu socialnemu zaupanju, saj se z rednim in bližnjim sodelovanjem z ostalimi ljudmi naučimo zaupanja, empatije, vzajemnosti in razumevanja skupnega interesa (Delhey in Newton 2003, 97–98). Teorija družbenih omrežij zagovarja dejstvo, da je za nastanek in razvoj socialnega zaupanja ključno sodelovanje v vsakodnevnih družbenih omrežjih. Socialno zaupanje tako spodbujajo že neformalni odnosi med prijatelji, sorodniki, sodelavci, sosedi in podobno (Delhey in Newton 2003, 98). Teorija skupnosti se ne osredotoča na (ne)formalne odnose in ljudi, temveč na lastnosti oziroma značilnosti lokalne skupnosti teh ljudi – ljudje, ki živijo v manjših mestih ali na podeželju, so bolj zaupljivi, kot ljudje, ki živijo v urbanih in večjih mestih (Delhey in Newton 2003, 98). Socialno zaupanje je tako odvisno predvsem od zadovoljstva ljudi s skupnostjo, velikosti mesta oziroma kraja in občutka varnosti prebivalcev. Četrta teorija je družbena teorija. Slednja socialno zaupanje meri skozi naslednje spremenljivke: občutek politične svobode, varnost ljudi, intenzivnost konfliktov v družbi ter zadovoljstvo z demokratičnimi institucijami (Delhey in Newton 2003, 99).

2.4.9 Odnos med političnim in socialnim zaupanjem

Preden nadaljujem z odnosom med političnim in socialnim zaupanjem, oziroma z vplivom socialnega na politično zaupanje, na kratko pogledimo še razlike med njima. Socialno zaupanje je grajeno na osebnem poznavanju drugih, medtem ko je politično zaupanje grajeno predvsem na sekundarnih virih, na primer množičnih medijih. Politično zaupanje je značilno za javno sfero, kjer je več neznanih, večjih tveganj in manj predvidljivosti, medtem ko socialno zaupanje spada v sfero zasebnega življenja (Norris 1999, 179). Socialno in politično zaupanje imata tudi različen izvor, zato naj bi se za pojasnjevanje socialnega zaupanja uporabljalo družbene, za pojasnjevanje političnega pa politične spremenljivke (Tao in drugi 2013, 3).

Avtorji pravijo, da sta si vertikalno oziroma politično zaupanje in horizontalno oziroma socialno zaupanje med seboj zelo različna, njuna medsebojna povezava pa je zelo slaba

ali pa je sploh ni. Posameznik ima lahko namreč zelo visoko socialno zaupanje, a še vedno ne bo zaupal političnim institucijam ali političnim akterjem (Newton v Tao in drugi 2013, 3). Kljub temu kar nekaj avtorjev meni, da med političnim in socialnim zaupanjem obstaja vzročna povezava, ki teče od socialnega do političnega zaupanja. Newton in Norris v Pharr in Putnam (1999, 8) pojasnjujeta posredno povezavo med socialnim in političnim zaupanjem. Socialno zaupanje je osnova za tvorjenje socialnega kapitala, socialni kapital nadalje pomaga okrepiti oziroma utrditi politični kapital, kar vodi v boljše delovanje političnih institucij. Ker institucije delujejo zadovoljivo, se posledično poveča zaupanje državljanov v le-te. Če pa se socialno zaupanje zmanjša, se posledično zmanjša socialni kapital in tako institucije ne delujejo več zadovoljivo. Zaradi tega se zmanjša politično zaupanje (Pharr in Putnam 1999, 8). Tudi Rothstein in Uslaner (2005, 3) menita, da je socialno zaupanje še kako pomemben dejavnik, saj naj bi posameznik, ki zaupa ljudem, bolj pozitivno gledal na delovanje demokratičnih institucij, v večji meri sodeloval v prostovoljnih združenjih in organizacijah, ter naposled v večji meri sodeloval v politiki oziroma politično participiral.

Ali je mogoče vzročno povezavo med omenjenima konceptoma obrniti tudi v nasprotno smer? Ali lahko govorimo o vplivu političnega zaupanja na socialno oziroma medosebno zaupanje? Rothstein in Eek v Tao in drugi (2013, 3) bi temu vprašanju odgovorila pritrdilno, saj sta z eksperimentalnim delom dokazala, da zaupanje v oblast oziroma politične organe vpliva oziroma spodbudi socialno oziroma horizontalno zaupanje. Socialno zaupanje je produkt demokracije in ne njen povzročitelj oziroma vzrok (Tao in drugi 2013, 3). Lewandowski in Streich (2012, 26) menita, da pomanjkanje zaupanja v vlado in njene institucije škodljivo vpliva na socialni kapital. Zaupanje v vlado naj bi dejansko spodbudilo socialno zaupanje. Strinjata se, da vpliv poteka v obeh smereh, torej je med njima celo zaznati recipročen odnos.

2.5 Politična participacija

»Če je demokracija interpretirana kot vladavina ljudstva, potem postane vprašanje o tem, kdo participira pri političnih odločitvah, vprašanje o naravi demokracije v družbi. Tam, kjer le redki sodelujejo pri odločitvah, je malo demokracije; več participacije, kot je pri odločitvah, več je demokracije« (Verba 1987, 1).

»Politična participacija se nanaša na tiste aktivnosti posameznih državljanov, ki so bolj ali manj neposredno usmerjene k vplivanju na izbiro vladnega osebja in/ali na ukrepe, ki jih sprejemajo« (Verba 1987, 1).

Definicij politične participacije je precej in so se skozi čas tudi precej spreminjale. Sprva se je udejstvovanje oziroma angažiranje državljanov v politiki imenovala volilna participacija, saj so bile v tistem času volitve glavni način izražanja (ne)zadovoljstva državljanov (Ekman in Amna 2009, 5). Kasneje so se definicije razširile tudi na ostale dejavnosti oziroma politične aktivnosti, na primer demonstracije, bojkote, stavke in ostalo protestno obnašanje. Danes je najbolj znana definicija politične participacije bolj razširjena, saj vključuje vse aktivnosti običajnih državljanov, ki na nek način vplivajo na politične izide v družbi (Ekman in Amna 2009, 5–6).

Med teoretiki se je pojavila diskusija o tipologiji politične participacije oziroma o tem, da lahko aktivnosti glede na podobnosti razvrstimo v več grozdov. Dalton v Teorell in drugi (2007, 340–342) je namreč menil, da za osebo, ki izvaja dejanje iz enega grozda, velja večja verjetnost, da bo izvajala tudi drugo dejanje iz istega grozda. Razvilo se je več takšnih tipologij, ki pa so si med seboj podobne. Ena izmed njih je vključevala štiri aktivnosti: udeležbo na volitvah, aktivnosti v kampanjah, kontaktiranje javnih uslužbencev in skupinske aktivnosti (Ekman in Amna 2009, 5–6).

Teorell in drugi (2007, 342–348) so razvili tipologijo petih dimenzij. Te dimenzije so:

- *udeležba na volitvah,*
- *potrošniška participacija,*
- *strankarske aktivnosti,*
- *protestne aktivnosti,*
- *kontaktiranje.*

Ekman in Amna (2009, 9–11) sta poskušala pojasniti upadajoče trende v stopnji politične vključenosti, političnega zaupanja oziroma zaupanja v institucije in volilne udeležbe, z novo tipologijo⁴, ki ima dve dimenziji, in sicer manifestno politično participacijo in družbeno participacijo oziroma latentno politično participacijo. Prav tako pa sta znotraj obeh dimenzij politično participacijo razdelila na individualno ter kolektivno participacijo.

Manifestna politična participacija se deli na:

- *formalno politično participacijo* – sem uvrščata posameznikovo volilno participacijo ter organizirano politično participacijo, na primer članstvo v političnih strankah, sindikatih in podobno;
- *aktivizem* – ta se nadalje deli na zakoniti aktivizem, na primer podpisovanje peticij, udeležba na demonstracijah, protestih, ter nezakoniti aktivizem, kamor uvrščata posameznikova nezakonita dejanja in nezakonite in nasilne demonstracije, proteste in podobno. (Ekman in Amna 2009, 14–16).

Latentna politična participacija pa se deli na:

- *vpletenost oziroma pozornost*, kar pomeni, da državljani namenjajo pozornost in imajo osebni interes do političnih in družbenih problemov ali pa njihov življenjski stil, način oblačenja, obnašanja, odraža določeno politiko ali politične probleme;
- *državljsko udejstvovanje oziroma akcija*, kamor spadajo aktivnosti in dejavnosti, ki temeljijo na osebni interesu in pozornosti do nekaterih družbenih in političnih problemov, dobredelne dejavnosti, prostovoljno delo in pomoč drugim (Ekman in Amna 2009, 14–16).

⁴ Njuna kritika Teorellrove tipologije je bila predvsem ta, da ni upošteval pred-političnega obnašanja oziroma tako imenovane latentne participacije. Pod termin latentna participacija spadajo tiste aktivnosti državljanov, katere ne moremo neposredno uvrstiti k politični participaciji, kljub temu pa imajo lahko velik pomen za prihodnje politične aktivnosti (Ekman in Amna 2009, 9–10).

Poleg dveh dimenzij politične participacije pa sta svoji tipologiji dodala še tretjo dimenzijo, katero sta poimenovala ne-participacija, saj se državljani na noben način ne udeležujejo političnih in drugih aktivnosti. Ne-participacijo sta razdelila na:

- *pasivno* – ta vključuje državljane, katere politika ne zanima, nimajo močnega mnenja o politiki, ne sledijo političnem in družbenem dogajanju oziroma prepuščajo politiko drugim;
- *aktivno* – ta zajema osebe, katere politika ne zanima oziroma čutijo do nje odpor in to tudi jasno pokažejo, in sicer tako, da se aktivno izogibajo pogovoru o politiki, politike smatrajo kot pokvarjence, sama politika se jim zdi ogabna (Ekman in Amna 2009, 20–22).

Janda in drugi (2008, 208–209) smatrajo politično participacijo kot aktivnosti državljanov, s katerimi poskušajo vplivati na izbor vladnih uslužbencev, strukturo vlade in javne politike te vlade. Njihova definicija je dovolj široka, da zajema tako konvencionalne kot nekonvencionalne aktivnosti državljanov.

Večina avtorjev namreč razlikuje med dvema vrstama politične participacije⁵, konvencionalno oziroma institucionalno ter nekonvencionalno oziroma neinstitucionalno politično participacijo (Leighley 2012, 145). Konvencionalna politična participacija predstavlja dokaj rutinsko obnašanje posameznikov, ki pri tem uporabljajo ustanovljene institucije reprezentativne demokracije (Janda in drugi 2008, 209). V grozd konvencionalne politične participacije tako uvrščamo tiste aktivnosti posameznikov, ki politične elite odobravajo in ki lahko obstoječe politične institucije učinkovito usmerjajo (Barrington 2012, 230). Konvencionalna politična participacija je, za razliko od nekonvencionalne participacije, bolj strukturirana in ponavadi zakonita (Lamprianou 2013, 25). Nekonvencionalna politična participacija pa predstavlja neobičajno obnašanje posameznikov, ki kljubuje utrjenim institucijam reprezentativne demokracije (Janda in drugi 2008, 209). Ker so nekonvencionalne politične aktivnosti politično destabilizacijske, jih politične elite ne odobravajo (Barrington 2012, 230).

⁵ Barnes in Kaase sta bila prva, ki sta politično participacijo razdelila na konvencionalno in nekonvencionalno (Quaranta 2012,252).

2.5.1 Dejavniki politične participacije

Ljudje morajo imeti določene predispozicije, da sodelujejo v politiki (Vráblíková 2010, 2–3). V splošnem se predispozicije delijo na dve vrsti: na posameznikova sredstva, kot na primer dohodek, izobrazba, ter na posameznikovo politično motivacijo in obnašanja, kot na primer politični interes, politična učinkovitost (Vráblíková 2010, 2–3).

Vzroki za politično participacijo se razlikujejo tudi glede na vrsto le-te, kajti volitve in protesti se razlikujejo glede na veščine, sredstva in zanimanje, katere naj bi posameznik posedoval. Naštela bom nekaj determinant, ki pojasnjujejo politično participacijo, vendar je potrebno opozoriti, da se moč oziroma vpliv le-teh razlikuje glede na vrsto politične participacije (Van Deth in drugi 2007, 362–364).

2.5.1.1 Socio-ekonomski dejavniki politične participacije

Izobrazba pomaga posamezniku pojasniti, zakaj je politika oziroma demokracija pomembna za življenje posameznika, pomaga mu razumeti in ovrednotiti politične odločitve ter mu omogoča razpravo o le-teh. Dohodek je povezan z izobrazbo, saj višja izobrazba poveča verjetnost za boljši zaslužek (Van Deth in drugi 2007, 363). Avtorji tako ugotavljajo, da višja izobrazba vodi k večji verjetnosti tako za konvencionalno kot nekonvencionalno politično participacijo, in obratno. Prav takšna povezava se odvija tudi med dohodkom posameznika in participacijo le-tega, čeprav se je na več vrstah politične participacije pokazalo, da je vpliv izobrazbe na participacijo močnejši kot vpliv dohodka (Leighley 1995, 183).

Starost ima ključni pomen, kadar pojasnjujemo trende v politični participaciji, model, ki pojasnjuje vpliv starosti na participacijo, pa se imenuje model življenjskega cikla (Leighley 1995, 184). Vpliv, ki ga ima starost na politično participacijo, je zelo povezan z družbeno integracijo. Mlajši ljudje so precej manj družbeno integrirani, namesto politike jih zanimajo vprašanja o svoji identiteti, svojih ciljih in podobno. Po končanem obdobju adolescence pa se posameznik počasi integrira v družbo, saj si ustvarja družino, si najde službo in tako verjetnost zanimanja za politiko poveča. Takrat se namreč posameznik sreča s slabimi, na primer s plačevanjem davkov, in z dobrimi stvarmi, na primer koristi socialne države, ki jih država prinaša (Van Deth in drugi 2007, 363). Tako lahko zaključimo, da se verjetnost za politično participacijo povečuje

vzporedno s starostjo, ampak le do neke točke. V času, ko se posameznik upokoji, začne verjetnost za politično participacijo stagnirati ali celo upadati, saj se posameznikova družbena integracija zopet zmanjša, predvsem se v tem obdobju pozna upad v politični participaciji v določenih, bolj zahtevnih, oblikah participacije (Leighley 1995, 184). Lamprianou (2013, 28) ne govori o prelomu oziroma upadanju v participaciji po določeni starosti, ampak pravi, da je za starejše veliko večja verjetnost splošne participacije kot za mlajše. Nekateri avtorji pa ugotavljajo, da je tudi vrsta politične participacije odvisna od starosti, tako naj bi bili mladi bolj prisotni v nekonvencionalnih oblikah participacije kot starejši ljudje (Castillo 2008, 64).

Marien (2008, 4–6) je izvedla raziskavo, kjer je ugotavljala razlike v politični participaciji med moškim in žensko. Ugotovila je, da so razlike v participaciji odvisne od količine in vrste le-te. Moški bolj participirajo v naslednjih oblikah participacije: kontaktiranje politika, delovanje v (ne)politični organizaciji, članstvo v politični stranki, volitve, udeležba na demonstracijah in protestih. Za ženski spol pa je bolj verjetno, da bodo podpisale peticijo, bojkotirale določen izdelek in v obdobju volilne kampanje nosile priponko določene stranke oziroma politične opcije.

2.5.1.2 Politično obnašanje in motivacija kot dejavniki politične participacije

Politični interes je tudi eden najmočnejših in najpogostejših napovednikov politične participacije, gre za dejavnik, ki povečuje verjetnost za politično participacijo (Holleque 2011, 1). Kljub temu nekateri avtorji ugotavljajo, da visok politični interes lahko vodi v pasivnost posameznika glede politične participacije. Prav tako pa pomanjkanje političnega interesa ne vodi k popolni odpovedi politični participaciji (Van Deth in drugi 2007, 364). Politični interes se podobno kot strankarska identifikacija, relativno ne spreminja skozi življenjski cikel posameznika in je precej stabilen skozi čas (Holleque 2011, 1–3).

Politična učinkovitost posameznika povečuje možnost, da posameznik politično participira. To je namreč občutek, da imajo aktivnosti posameznika lahko vpliv na sam politični proces, zato je vredno politično participirati, saj se je na ta način možno doseči družbeno ali politično spremembo (Moyser in Day 1992, 172). Notranja politična učinkovitost pomeni, da se posameznik čuti sposobnega nekaj spremeniti v politiki, zunanja učinkovitost pa pomeni, da posameznik percipira politične igralce in institucije kot odzivne na zahteve in želje državljanov (Moyser in Day 1992, 173–174).

Za določene vrste, predvsem nekonvencionalno oblike politične participacije, je pomemben dejavnik vpliva tudi ideologija. Protesta ali bojkota se bodo verjetno prej udeležili tisti posamezniki, ki se pozicionirajo na skrajnem polu politične lestvice, kot tisti, ki se opredelijo na sredini politične lestvice (Van Deth in drugi 2007, 364).

Med te vrste dejavnikov politične participacije uvrščamo tudi politično zaupanje, odnosu med tema dvema spremenljivkama namenjam naslednje poglavje.

2.5.2 Konvencionalna politična participacija

Konvencionalna politična participacija predstavlja torej aktivnosti, ki se smatrajo za primerne znotraj dominantne politične kulture (Leighley 2012, 146). Velja za eno izmed najbolj razširjenih oblik politične vpletenosti v sodobnih demokracijah (Newton in Montero 2007, 217). Cilj demokratičnih institucij je omogočanje konvencionalne politične participacije, takšne participacije, kjer bo posameznik imel možnost vplivanja na vlado in institucije, njihove odločitve in javne politike, pri tem pa ne bo ogrožal svojega življenja, lastnine ali lastnine in življenja drugih. Pri konvencionalni participaciji gre torej za rutinske aktivnosti, aktivnosti, ki niso nevarne, in katerih se posamezniki poslužujejo z namenom, da jim oblast prisluhne (Janda in drugi 2008, 215).

V konvencionalne politične aktivnosti Moghadam (2007, 76) uvršča:

- glasovanje oziroma udeležbo na volitvah,
- aktivnosti pri volilnih kampanjah,
- članstvo v politični stranki ali interesne skupine,
- delovanje v organih politične stranke,
- stik s politiki glede splošnih interesov ali stik s politiki glede specifičnih, osebnih interesov.

Verba in Nie v Kluienko (2007, 134) konvencionalno participacijo razdelita na dvanajst vrst in sicer na redno participacijo na predsedniških in lokalnih volitvah; participacijo pri organiziranju aktivnosti, ki se tičejo lokalne skupnosti; aktivno participacijo pri reševanju težav in problemov lokalne skupnosti; prepričevanje drugih o smiselnosti participacije; občasno pomoč kandidatom ali političnim strankam v času volilne kampanje; kontaktiranje s predstavniki oblasti na državni in lokalni ravni; vsaj ena prisotnost na političnem sestanku oziroma kongresu na vsake tri leta; participacija pri

ustanovitvi skupine za reševanje problemov skupnosti; finančna pomoč kandidatom in politični strankam v času volilnih kampanj in članstvo v politični organizaciji oziroma klubu.

Barker (1990, 96) med konvencionalne oblike politične participacije uvrša registracijo volivca, volitve, pisanje pisem poslancem in urednikom revij ali časopisov ter podpisovanje peticij. Newton in Montero (2007, 217) pa omenjenim aktivnostim dodajata še dajanje denarja političnim organizacijam, pogovor o politiki in zanimanje za politiko.

Glasovanje na volitvah je najbolj razširjena in tudi najbolj normativno urejena oblika konvencionalne politične participacije (Bond in Smith 2011, 376). Volitve so oblika konvencionalne politične participacije, ki omogoča ljudem največji pritisk na politične igralce. Skozi instrument volitev, državljani izberejo svoje predstavnike in na ta način vplivajo, neposredno, na vse prihodnje odločitve politikov (Bauknecht 2012, 71). Ker so volitve tako posebna oblika politične participacije, sta le-te Marsh in Kaase v Martin (2012, 22) celo izključila iz analize politične participacije. Menita namreč, da so volitve edinstvena oblika političnega obnašanja – so zelo pristranske, s strani družbe močno nadzorovane in zaželeno ter okrepljene z volilnimi kampanjami (Martin 2012, 22). Volitve sicer ne omogočajo izražanje specifičnih zahtev državljanov, za to poskrbijo druge oblike konvencionalne participacije, s katerimi državljani nakažejo, kateri problemi so za njih pomembni (Bauknecht 2012, 71). Udeležba na volitvah naj bi bila bolj pogosta kot ostale oblike volilne participacije in še pogostejša kot ostale oblike politične participacije (Martin 2012, 22). Še ena posebnost te oblike, za razliko od ostalih oblik politične participacije, pa je ta, da je v nekaterih državah udeležba na volitvah obvezna. To pomeni, da je volivec zakonito obvezan, da se udeleži volitev, saj ga lahko v nasprotnem primeru doletijo tudi sankcije, največkrat v obliki globe (Dautrich in Yalof 2013, 376–378).

2.5.3 Nekonvencionalna politična participacija

Nasprotje konvencionalne oziroma institucionalne politične participacije je torej nekonvencionalna participacija, ki jo nekateri avtorji poimenujejo tudi protestne aktivnosti.

Te vrste participacija je bolj opazna oziroma izstopajoča in poteka izven področja utrjenih političnih procesov (Quentiz Gillion 2009, 18–19).

Pri nekonvencionalni ali protestni obliki politične participacije ne gre za enako motivacijo kot pri ostalih ortodoksnih političnih aktivnostih (Doan 2009, 15). Konvencionalne oblike politične participacije naj bi spodbujala podpora ljudi političnemu sistemu, na drugi strani pa nekonvencionalne aktivnosti spodbuja želja državljanov izraziti oziroma opozoriti na določena politična vprašanja oziroma probleme (Doan 2009, 15). Ljudje se k neinstitucionalnim političnim aktivnostim zatečejo takrat, kadar se počutijo odtujene ali prikrajšane s strani političnega sistema ali pa želijo doseči neko spremembo (Doan 2009, 15). Bourne (2010, 197) meni, da nekonvencionalna politična participacija v zadnjem času narašča, razlogov za to pa je več, med njih šteje naslednje: korupcija, nepravilnost, neenakost, nizka kredibilnost, odgovornost in integriteta, nezadovoljstvo z gospodarstvom, zloraba in izguba javnih sredstev in podobno.

Barnes in Kaase v Quentiz Gillion (2009, 19) menita, da nekonvencionalna politična participacija vključuje naslednje aktivnosti:

- podpis peticije,
- udeležba na demonstracijah,
- pridružitve k bojkotu,
- oviranje prometa,
- pridružitve k stavki,
- odklonitev plačila najemnine,
- zasedanje stavbe.

Nekonvencionalna politična participacija je razdeljena na nenasilne politične aktivnosti, kot na primer udeležba na potrošniškem bojkotu, in nasilne politične aktivnosti, kot na primer izgrede (Leighley 2012, 146). S takšno dihotomijo se ne strinjajo vsi avtorji, saj nekateri nenasilne in mirne protestne in demonstracijske aktivnosti uvrščajo celo med konvencionalne oblike politične participacije in ne k nenasilni nekonvencionalni participaciji (Janda in drugi 2008, 215).

2.5.4 Politična participacija v starih in mladih demokracijah – primerjava

Nekateri avtorji so mnenja, da se trendi politične participacije med starimi in mladimi demokracijami razlikujejo. Za nove, mlajše demokracije naj bi bila značilna majhna udeležba v konvencionalnih oblikah politične participacije, saj je bila še nedolgo nazaj

ta oblika participacije omejena oziroma ponekod in za nekatere ljudi celo prepovedana, zato so ljudje iskali alternativne, nekonvencionalne oblike vplivanja na politične odločevalce oziroma na samo oblast (Dalton in Klingemann 2007, 15–17). Prav tako naj bi bil ravno zaradi političnega nezaupanja pri mlajših demokracijah nasploh zmanjšan interes za politiko in politično participacijo (Moises 2009, 2–3). Tudi slaba ekonomska in družbena razvitost prispevata k manjšemu interesu ljudi za sodelovanje v konvencionalnih oblikah politične participacije. Če je temu tako, lahko stare demokracije povezujemo z visoko in predvsem s konvencionalno obliko participacije, saj so le-te tako družbeno kot ekonomsko bolj razvite kot mlajše demokracije (Kirbiš 2013, 228). Konvencionalno politično participacijo se najbolj povezuje s starejšimi, že utrjenimi demokracijami, saj tam izstopajo oziroma so že dobro utrjeni politična kultura, demokratični procesi in demokratične institucije, kar pa za mlajše, še neutrjene demokracije, ne moremo trditi (Letki 2003, 25–27). Kljub temu pa Dalton in Klingemann (2007, 16) pri starejših demokracijah ugotavljata trend prehajanja iz konvencionalnih oblik participacije k nekonvencionalnim oblikam participacije. Pri starejših demokracijah naj bi bil vzrok prehajanja predvsem politično nezadovoljstvo, zaradi katerega se ljudje poslužujejo alternativnih, nekonvencionalnih oblik politične participacije. (Moises 2009, 2–3).

3 EMPIRIČNA ANALIZA

3.1 Politično zaupanje in politična participacija – analitski model

Mnogo avtorjev se je že spraševalo o povezanosti med političnim zaupanjem in politično participacijo ter o sami naravi te povezanosti. O splošni povezanosti oziroma vplivu političnega zaupanja na politično participacijo so nekateri avtorji podali naslednje sklepe. Ena izmed možnosti je ta, da politično nezaupanje vodi k apatiji državljanov, torej k zmanjšanju politične participacije, druga izmed možnosti pa je ta, da nezaupanje vodi k večji politični aktivnosti, ravno zaradi nezadovoljstva s trenutnim stanjem in željo po izboljšanju. Podobna razhajanja se pojavijo pri političnem zaupanju, saj nekateri sklepajo, da politično zaupanje spodbudi večjo participacijo, spet drugi so mnenja, da ljudje zaradi zadovoljstva s trenutnim stanjem menijo, da je participacija popolnoma odveč (Lamprianou 2013, 36).

Tudi Mishler in Rose (2005, 4) pravita, da lahko pričakujemo vpliv političnega zaupanja ne le na kvantiteto, temveč tudi na kvaliteto politične vpletenosti. Po njunem mnenju naj bi politično zaupanje okrepilo prepričanje državljanov, da so vlada in ostale institucije odzivne in tako le-te spodbudilo k politični aktivnosti. Marien in Hooghe (2012, 3) sta politično zaupanje označila kot pomemben pogoj za politično participacijo, ne pa tudi kot edini pogoj. Politično zaupanje naj bi imelo pozitiven vpliv na pojav politične participacije skupaj še z ostalimi ključnimi dejavniki, kot na primer socio-ekonomski položaj posameznika, (ne)uspešna mobilizacija, politični interes, politično znanje in podobno (Marien in Hooghe 2012, 3).

Nekateri avtorji so mnenja, da sta politično zaupanje in politična participacija povezana zaradi naslednjih razlogov. Med letom 1970 in do sredine 1990 se je zgodil upad konvencionalne politične participacije. Za državljane v utrjenih demokracijah je bilo namreč manj verjetno, da se bodo udeležili konvencionalnih oblik politične participacije, torej volitev, srečanja s politikami, oziroma da bodo sodelovali v političnih strankah (Copeland 2013, 4). Zaupanje so torej povezali s politično participacijo, saj so ugotovili, da je konvencionalna politična participacija doživela upad ravno takrat, ko je začel naraščati skepticizem do politikov, vlade in njenih institucij. Državljanje so takrat začeli dvomiti v poštenost in odločitve politikov in institucij (Copeland 2013, 5). Še en »dokaz«, ki potrjuje povezavo med omenjenima pojmomoma pa je ta, da je v obdobju, v

katerem je začela upadati konvencionalna participacija in politično zaupanje, začela naraščati udeležba državljanov v nekonvencionalnih oblikah participacije (Copeland 2013, 6). Norrisova v Copeland (2013, 5) je v svoji raziskavi ugotovila, da je ravno med letom 1975 in 1995 začel naraščati odstotek ljudi, ki so se udeleževali demonstracij in protestov in podpisovali peticije.

Po drugi strani pa obstajajo tudi raziskave, ki med političnim zaupanjem in politično participacijo niso našle nobene povezave. Rosenstone in Hansen, ki sta na ameriškem primeru sicer raziskovala le povezavo med zaupanjem v vlado in konvencionalno participacijo, ugotavljata, da niti odzivnost vlade niti politično zaupanje ne spodbudita večje verjetnosti, da bo posameznik politično aktiven (Segovia Arancibia 2008, 122).

3.1.1 Politično (ne)zaupanje in nekonvencionalna participacija

Že leta mnogi avtorji smatrajo politično nezaupanje v ključne institucije predstaviške demokracije za enega izmed glavnih virov za nekonvencionalno, protestno obnašanje. Leta 1970 so protestno obnašanje opredelili kot uporniško izražanje nezadovoljstva s takratnimi konvencionalnimi načini izražanja (Hutter in Braun 2013/14, 2). Kasneje se je definicija protestnega obnašanja posameznikov spremenila v legitimno in alternativno obliko politične akcije, kjer je mogoče bolj neposredno vplivati na sam politični proces (Hutter in Braun 2013/14, 2). Zaupanje v institucije je po mnenju nekaterih avtorjev negativno povezano s protestnim obnašanjem, zaradi nezadovoljstva državljanov s samim delovanjem institucij in obstoječimi kanali reprezentativne demokracije (Hutter in Braun 2013/14, 1). Kljub temu pa so avtorji, ki se s takšno povezavo med zaupanjem in protestnim obnašanjem ne strinjajo, saj menijo, da imajo udeleženci nekonvencionalnih oblik politične aktivnosti podobne družbeno strukturne in vedenjske karakteristike kot udeleženci konvencionalnih oblik (Hutter in Braun 2013/14).

Citrin (1974, 979) je v svojem delu postavil hipotezo, da je politično nezadovoljstvo povezano z zavrnitvijo institucionalnih oziroma konvencionalnih oblik politične participacije. Nadalje Citrin sklepa, da je za ljudi, ki imajo ciničen ali odtujen odnos do politike, bolj verjetno, da se bodo udeležili nekonvencionalnih oblik politične participacije, ali pa sploh ne bodo politično aktivni kot ljudje s političnim zaupanjem oziroma zaupanjem v vlado (Citrin 1974, 979). Empirične analize takšno sklepanje potrjujejo, Muller tako na primer v svoji raziskavi ugotovi, da je nizko politično

zaupanje povezano z večjo pripravljenostjo ljudi za sodelovanje v nekonvencionalnih političnih aktivnostih (Citrin 1974, 979). Prav tako Sears in Maconahay ugotavljata, sicer na lokalni ravni, da je bila participacija v določenih izgredih povezana s splošnim nezadovoljstvom oziroma z odtujenostjo⁶ in nizkim zaupanjem oziroma nezaupanjem v lokalne institucije in oblasti (Citrin 1974, 979).

Tudi avtorica Norris (1999, 258–262) je ugotavljala povezanost med političnim zaupanjem in vrsto politične participacije. Ugotovila je, da je večje zaupanje v osrednje institucije reprezentativne demokracije povezano z večjo konvencionalno politično aktivnostjo. Temu sledi, da je politično zaupanje negativno povezano z nekonvencionalno participacijo, saj se je izkazalo, da so cinični državljani bolj nagnjeni k protestnim aktivnostim. V obeh primerih so se povezave izkazale za precej šibke (Norris 1999, 261).

3.1.2 Politično (ne)zaupanje in konvencionalna participacija

Ugotovitve o povezanosti med političnim zaupanjem in konvencionalno politično participacijo so mešane. Kar nekaj avtorjev namreč ni našlo nobenega vpliva političnega zaupanja na konvencionalno politično participacijo, natančneje na udeležbo na volitvah (Müller 2013, 18). Spet drugi avtorji pa so našli vpliv visokega političnega zaupanja na konvencionalne oblike politične participacije. Nabatchi (2007, 123) ugotavlja, da se bodo državljani z občutkom večje politične učinkovitosti in večjim političnim zaupanjem, bolj verjetneje odločili za konvencionalne oblike politične participacije, kot državljani, ki sicer imajo občutek visoke politične učinkovitosti, a imajo nizko politično zaupanje. Tudi Norrisova (1999, 261) ugotavlja, da je večje zaupanje v osrednje institucije reprezentativne demokracije povezano z večjo konvencionalno politično aktivnostjo.

Nekateri avtorji pa menijo, da nizka raven političnega zaupanja ali nezaupanja, sama po sebi ni negativna ali slaba stvar, kajti nizko politično zaupanje lahko vodi v dve smeri, v apatijo ali v politično akcijo. Ravno politično nezaupanje in nezadovoljstvo državljanov lahko le-te motivira, da se udeležijo konvencionalne participacije, na primer volitev, z

⁶Herring v Müller (2013, 18) opozori na pomembno razlikovanje med odtujitvijo in zaupanjem, saj naj bi odtujitev od političnega sistema vodila k upadu tako konvencionalne in nekonvencionalne participacije, medtem ko nizko zaupanje vodi k upadu konvencionalne in porastu nekonvencionalne, protestne participacije.

namenom odstraniti vlado, kateri ne zaupajo (Müller 2013, 18). Tudi Hetherington ugotavlja, da politično nezaupanje oziroma nizko zaupanje ne vodi nujno k nekonvencionalnim oblikam participacije, ampak lahko spodbudi državljana, da se udeleži konvencionalnih oblik participacije (Karjala 2007, 6). Ugotavlja namreč, da politično (ne)zaupanje ne vpliva le na večjo udeležbo na volitvah, ampak tudi na izide volitev. Posamezniki z večjo stopnjo političnega zaupanja bodo bolj verjetno glasovali za opcijo, ki je trenutno na oblasti, medtem, ko je za državljane z nizkim zaupanjem, bolj verjetno, da bodo na volitvah podprli novo, recimo temu, opozicijsko opcijo (Karjala 2007, 6).

3.1.3 Hipoteze

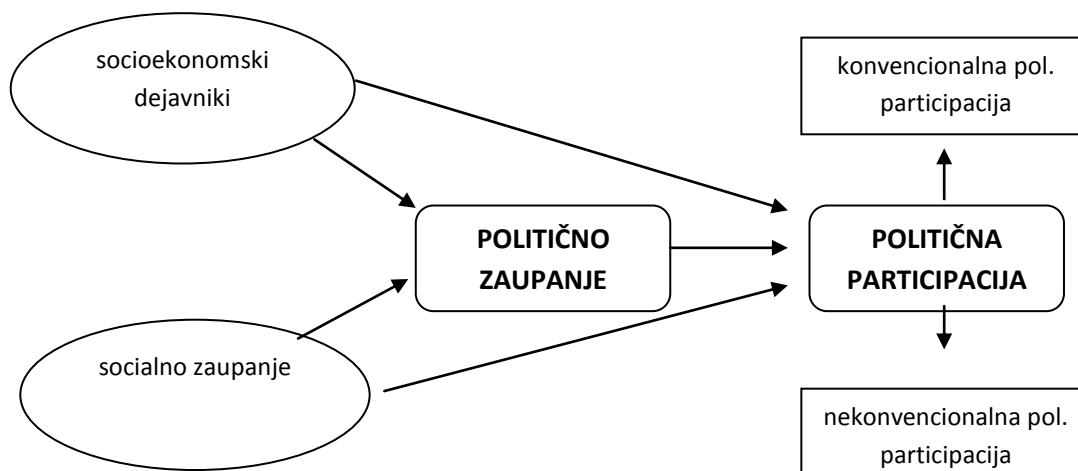
Iz omenjenih teoretičnih izhodišč bo tudi izhajala moja glavna hipoteza, ki bo preverjala **povezanost med stopnjo političnega zaupanja in vrsto politične participacije**. Ker pa na povezanost med političnim zaupanjem in politično participacijo vplivajo tako mikro kot makro dejavniki, bom povezanost med njima preverjala z naslednjimi hipotezami, ki vključujejo tudi kontrolo učinkov izbranih mikro in makro dejavnikov.

Hipoteza 1: *Politično zaupanje vpliva na obliko politične participacije: visoka stopnja političnega zaupanja se odraža v konvencionalni participaciji, nizka stopnja političnega zaupanja pa se odraža v nekonvencionalni participaciji.*

Hipoteza 2: *Na stopnjo političnega zaupanja (zaupanja v institucije) vplivajo tako različni vidiki socio-ekonomskega položaja posameznika (spol, starost, dohodek, izobrazba) kot socialno zaupanje.*

Hipoteza 3: *Vpliv socio-ekonomskih dejavnikov in socialnega zaupanja na stopnjo političnega zaupanja ter povezava med stopnjo političnega zaupanja in vrsto politične participacije se bo razlikovala med mladimi in starimi demokracijami.*

Shema 3.1: Prikaz analitskega modela

3.1.4 Predstavitev in opis uporabljenih metod in podatkov

Postavljene hipoteze bom preverjala s pomočjo metod regresijske analize, pri katerih raziskujemo odnos med eno odvisno spremenljivko in več neodvisnimi oziroma pojasnjevalnimi spremenljivkami. Namen regresijskih metod je najti najboljši model, ki bi pojasnil odnose med izidom, torej odvisno spremenljivko in izborom neodvisnih, tako imenovanih pojasnjevalnih spremenljivk (Hosmer in drugi 2013). Uporabila bom naslednji dve regresijski metodi – linearno in binarno logistično regresijo.

a) Linearna regresija

Uporaba linearne regresije predpostavlja, da med odvisno in neodvisno spremenljivko obstaja linearen odnos (Allen 2004, 123). Glede na število neodvisnih oziroma pojasnjevalnih spremenljivk poznamo preprosto linearno regresijo in multiplo linearno regresijo. Pri preprosti linearni regresiji raziskujemo vpliv ene pojasnjevalne spremenljivke na odvisno spremenljivko, pri multipli pa je pojasnjevalnih spremenljivk več (Allen 2004, 76). Običajno so spremenljivke, ki jih uporabimo v linearni regresiji, izmerjene vsaj na intervalni ravni (Pennings in drugi 2006, 235). Pri preverjanju druge in tretje hipoteze, kjer je bila odvisna spremenljivka politično zaupanje, katerega sem merila z lestvico od nič do deset, sem v magistrskem delu uporabila multiplo linearno regresijo.

b) Binarna logistična regresija

Kadar uporabljamo binarno logistično regresijo, je odvisna spremenljivka binarna oziroma dihotomna, kar pomeni, da ima dve vrednosti, ki sta si med seboj različni oziroma se med seboj izključujeta, saj gre za odsotnost oziroma prisotnost neke lastnosti (Hosmer in drugi 2013). Binarno logistično regresijo bom torej uporabila za preverjanje prve in tretje hipoteze, kjer izid predstavlja vrsta politične participacije. Spremenljivke, s katerimi bom merila prisotnost politične participacije, so dihotomne, saj imajo samo dve vrednosti, in sicer da in ne, kjer da pomeni, da posameznik je politično aktiven, in obratno.

Spremenljivke, ki jih bom uporabila iz raziskave European Social Survey, so:

- spol, starost, izobrazba, dohodek posameznika;
- socialno zaupanje posameznika⁷;
- politično zaupanje oziroma zaupanje v institucije⁸;
- politična participacija posameznika (ESS Round–2 2004; ESS Round–6 2012).

Naj še posebej pojasnim pripravo spremenljivk, s katerimi sem merila oziroma raziskovala politično zaupanje in politično participacijo. V teoriji sem zapisala, da avtorji različno pojmujejo koncept **političnega zaupanja** oziroma merjenje le-tega, kajti objektov političnega zaupanja je več in nekateri avtorji navajajo, da ljudje ne razlikujejo med samimi objekti zaupanja, drugi, pa, da se mora zaupanje do različnih objektov političnega zaupanja obravnavati ločeno. V moji raziskavi je spremenljivka političnega zaupanja povprečje naslednjih spremenljivk:

- *zaupanje v parlament,*
- *zaupanje v sodni sistem,*
- *zaupanje v policijo,*
- *zaupanje v politične stranke ,*
- *zaupanje v politike.*

⁷ Socialno zaupanje bom razbrala iz anketnega vprašalnika. Anketirance se sprašuje, naj na lestvici od 0 do 10 ocenijo zaupanje v ljudi, kjer 0 pomeni, da moraš biti z ljudmi zelo previden, medtem ko 10 pomeni, da se večini ljudi lahko zaupa (ESS Round–2 2004; ESS Round–6 2012).

⁸ Pri proučevanju zaupanja v institucije sem si kot objekte zaupanja izbrala tako regulativne kot reprezentativne institucije, saj so določeni avtorji mnenja, da anketiranci ne delajo razlik med institucijami pri ocenjevanju le-teh (Braun 2011, 6).

Za takšen način priprave spremenljivke sem se odločila zato, ker je na podlagi faktorске analize razvidno, da ljudje ne delajo velikih razlik med objekti zaupanja, saj so vse spremenljivke imele približno enake vrednosti (glej prilogo A).

Politična participacija se, sodeč po teoriji, deli na dve vrsti, in sicer na konvencionalno in nekonvencionalno. V raziskavi sem politično participacijo razdelila na tri veje, te so:

- volilna udeležba ,
- konvencionalna participacija⁹ ,
- nekonvencionalna oziroma protestna participacija¹⁰.

Kot navaja več avtorjev, med njimi tudi Marsh in Kaase v Martin (2012, 22), so volitve posebna oblika politične participacije, saj so s strani družbe močno nadzorovane, zaželeno, okrepljene z volilnimi kampanjami in ponekod celo obvezne. Volitve so najbolj razširjena oblika politične participacije, ker pa jih kljub temu smatramo za vrsto konvencionalnih oblik politične participacije, sem jih v analizi obravnava ločeno od ostalih konvencionalnih oblik participacije.

3.2 Empirične ugotovitve na podlagi lastne analize

V tem delu bom s pomočjo tabel prikazala rezultate statističnih analiz. Če pogledamo rezultate raziskav za prvo hipotezo, ugotavljam sedeče. Predvidena povezava med političnim zaupanjem in politično participacijo, v smislu, da politično zaupanje vodi h konvencionalnim oblikam politične participacije, nezaupanje oziroma nizko politično zaupanje pa k nekonvencionalnim oziroma protestnim oblikam participacije, se je pokazala samo na primeru starih demokracij. Preden začnem s samo interpretacijo ugotovitev, naj omenim sledeče: Pri vsaki tabeli so pripisane vrednosti testov, ki ugotavljajo ugodnost modela, torej, ali je model dober pri pojasnjevanju odvisne spremenljivke ali ne.

Pri moji analizi se pojavi težava, da zaradi velikega števila anketirancev, kar je posledica vključenosti velikega števila držav v analizo, pride do tega, da vse postane statistično značilno. Hosmer in Lemeshov test je test v okviru logistične regresije. Z njim se ugotavlja, ali je model dober ali slab pri pojasnjevanju raziskovanih odnosov.

⁹ Med konvencionalne oblike politične participacije sem uvrstila kontakt s politiki oziroma z uradnimi osebami in delo v politični stranki. Spremenljivko – član politične stranke – sem izključila iz raziskave, ker je bila na voljo samo za leto 2004.

¹⁰ Za merjenje protestne participacije sem uporabila naslednji spremenljivki – udeležba na demonstracijah in podpis peticije.

Če so vrednosti omenjenega testa preveč blizu ničli, govorim o vrednosti signifikance, kar pomeni, da je model slab. V mojem delu so pri večini primerov vrednosti precej blizu ničli, do tega pa prihaja zaradi razlik tudi med samimi državami znotraj skupine. Tako v skupini mladih kot starih demokracij so države, ki so si med seboj različne tako po ekonomski, socialni, zgodovinski kot še kateri drugi plati, kar je razvidno iz tabele (glej prilogo C1 in C2). Z namenom izboljšanja modela, bi morala v model, kot neodvisne spremenljivke, vključiti vsako izbrano državo posebej, a tega nisem storila, saj me zanimajo predvsem razlike med starimi in mladimi demokracijami, in ravno zaradi takšne klasifikacije so si države v določenih stvareh podobne – v mojem primeru imajo podoben prehod iz starega nedemokratskega sistema v demokratičen sistem. Verjamem pa, da prihaja do razlik tudi znotraj skupin, med samimi državami, saj se države kljub temu razlikujejo, na primer v političnem, volilnem sistemu, socio-ekonomskem položaju, mehanizmu obveznih volitev, vrednostnih pogledov in še ostalih makro dejavnikih, ki lahko vplivajo na razlike v politični participaciji.

3.2.1 Dejavniki politične participacije

V tem poglavju bom interpretirala rezultate, ki sem jih pridobila z metodo binarne logistične regresije. To metodo sem torej uporabila za preverjanje prve in tretje hipoteze. V tabele so vključene vrednosti regresijskega koeficienta (B), razmerje obetov (ExpB) in statistična značilnost (sig.). Vrednosti standardne napake nisem vključila, saj standardne napake niso presegale vrednosti 0,5.

3.2.1.1 Interpretacija podatkov za leto 2004

Iz tabele (glej tabelo 3.1) je razvidno, da je za posameznika, ki bolj politično zaupa, večja verjetnost, da se bo udeležil volitev, kot posameznik, ki ima manjše politično zaupanje. To je razvidno tako na primeru starih kot na primeru mladih demokracij. Na vzorcu mladih demokracij rezultati analize kažejo, da se ob povečanju zaupanja za eno enoto, razmerje obetov poveča za 17,9 odstotka v prid udeležbe. Pri starih demokracijah pa se ob enakem pogoju razmerje obetov v prid udeležbe poveča za 21 odstotkov. Dobljeni rezultati so popolnoma pričakovani, saj sem v teoretičnem delu večkrat zapisala ugotovitve avtorjev, da politično zaupanje posameznika spodbuja konvencionalno participacijo, predvsem volilno participacijo. Večjih razlik med starimi in mladimi demokracijami pri tej analizi ni opaziti, saj se v obeh primerih kaže velik oziroma močan vpliv političnega zaupanja na verjetnost volilne udeležbe posameznika,

je pa res, da je ta vpliv v skupini starih demokracij še malce večji kot v drugi skupini držav.

Kar se tiče delovanja oziroma vpliva ostalih neodvisnih spremenljivk na volilno udeležbo, pa so ugotovitve sledeče. V skupini mladih demokracij se je izkazalo, da je razmerje obetov v prid volilni udeležbi pri moških za 16,8 odstotka višje kot pri ženskah. V starih demokracijah pa vpliv spola na politično participacijo ni statistično značilen. Verjetnost za volilno participacijo posameznika se povečuje vzporedno s starostjo, kar je v skladu s teoretičnimi predpostavkami. Mnogi avtorji namreč izpostavljajo apatičnost mladih do politične participacije, predvsem do volilne participacije. Čeprav nekateri avtorji menijo, da naj bi volilna participacija do nekatere meje naraščala, nato pa zopet začela upadati, se to v mojem primeru ni zgodilo, saj verjetnost za participacijo vzporedno s starostjo konstantno narašča. Tudi pri dohodku ni opaznih nobenih posebnosti, saj teorija pravi, da je za ljudi z večjim dohodkom večja verjetnost udeležbe na volitvah, kar pa se je potrdilo tudi na obeh primerih v raziskavi, čeprav podatki za ljudi s srednje visokim dohodkom v skupini mladih demokracij niso relevantni, saj niso statistično značilni. Popolnoma smiselno je, da se pri izobrazbi kažejo enaki trendi kot pri dohodku. Dohodek in izobrazba sta po mnenju mnogih avtorjev precej povezana dejavnika kadar govorimo o politični participaciji, saj je izobrazba po teoriji nekakšen predpogoj za dohodek. Edino odstopanje se kaže pri mladih demokracijah, kjer imajo najmanjšo verjetnost za udeležbo na volitvah ljudje s poklicno izobrazbo in ne ljudje z osnovno izobrazbo, a tu naj poudarim, da so si verjetnosti za volilno participacijo za ljudi z osnovno in poklicno izobrazbo precej podobne in med seboj ne odstopajo veliko.

Glede vpliva socialnega zaupanja na verjetnost udeležbe na volitvah je rezultat sledeč – večje socialno zaupanje vodi k večji verjetnosti za volilno participacijo, kar lahko potrdimo tudi s teorijo, saj je osnovno družbeno zaupanje temeljno za kakršnokoli aktivnost. Naj izpostavim, da je vpliv socialnega zaupanja na verjetnost volilne participacije precej šibek, saj se ob povečanju socialnega zaupanja za eno enoto, razmerje obetov v prid volilni udeležbi poveča samo za 4,6 oziroma 4,5 odstotka. Možna razlaga je ta, da ima socialno zaupanje večji vpliv na politično zaupanje in preko tega bolj vpliva na politično participacijo, direkten vpliv na participacijo pa se izkaže kot zelo šibek. Tudi teorija bi potrdila takšno pojasnilo, saj sem omenila, da kar nekaj

avtorjev socialno zaupanje smatra kot predpogoj oziroma lastnost posameznika, ki vodi k večjemu političnemu zaupanju in nato preko tega spodbuja oziroma ne spodbuja politične participacije.

Tabela 3.1: Volilna udeležba na vzorcu mladih in starih demokracij za leto 2004

	MLADE DEMOKRACIJE			STARE DEMOKRACIJE		
	B	Exp(b)	Sig.	B	Exp(B)	Sig.
politično zaupanje	,165	1,179	,000	,190	1,210	,000
Spol	,155	1,168	,010	,076	1,079	,069
starost 61+ (ref.)			,000			,000
starost 18–30	-1,291	,275	,000	-1,880	,153	,000
starost 31–45	-,513	,599	,000	-1,352	,259	,000
starost 46–60	-,113	,893	,229	-,409	,664	,000
visok dohodek (ref.)			,000			,000
nizek dohodek	-,740	,477	,000	-,633	,531	,000
srednje visok dohodek	-,345	,708	,024	-,177	,838	,000
univerzitetna + (ref.)			,000			,000
osnovna izobrazba	-,683	,505	,000	-,867	,420	,000
poklicna izobrazba	-,751	,472	,000	-,753	,471	,000
srednja splošna izobrazba	-,414	,661	,000	-,264	,768	,000
socialno zaupanje	,045	1,046	,001	,044	1,045	,000
Constant	1,900	6,685	,000	1,855	6,390	,000
	Nagelkerke: ,126 Hosmer & Lemeshow test: Hi kvadrat: 118,824; df:8; Sig: ,016 OmnibusTest: Hi kvadrat:574,491; df:11; Sig. ,000			Nagelkerke: ,154 Hosmer & Lemeshow test: Hi kvadrat: 36,820 df: 8 Sig: ,000 Omnibus Test: Hi kvadrat: 1646,579 df: 11 Sig.: ,000		

Vir: lastna analiza na podlagi podatkov ESS–Round 2 (2004).

Rezultati pri ugotavljanju povezave med političnim zaupanjem in protestno politično participacijo so sledeči in se glede na vzorec držav razlikujejo (glej tabelo 3.2). Pri starih demokracijah se potrди teoretična predpostavka, da visoko politično zaupanje vodi k manjši udeležbi oziroma neudeležbi v protestnih oblikah participacije. Če natančneje predstavim rezultate za stare demokracije, se opaža naslednje. Če se politično zaupanje poveča za eno enoto, se razmerje obetov spremeni za 4,9 odstotka v prid neudeležbi v protestnih oblikah participacije. Pri mladih demokracijah pa se je izkazalo ravno nasprotno, saj se ob povečanju političnega zaupanja za eno enoto, razmerje obetov spremeni za 7,5 odstotka v prid udeležbi. Ne glede na smer povezave oziroma vpliva,

moram izpostaviti dejstvo, da se je vpliv med političnim zaupanjem in protestno politično participacijo izkazal za precej šibkega, pa vendar statistično značilnega. Rezultati pri mladih demokracijah so malce presenetljivi, saj sem pričakovala ravno obraten trend, tako kot na primeru starih demokracij. Razlogov, zakaj je prišlo do tako presenetljivega rezultata pri mladih demokracijah, je več. Ne smemo pozabiti, da je v analizo zajetih precejšnje število držav, in posledično anketirancev, ki so si med seboj različne, ne glede na to, da sodijo v isto skupino, torej skupino mladih ali starih demokracij. Države znotraj skupine se še vedno razlikujejo, in mogoče so ravno ti dejavniki znotraj držav, na primer ideološka usmeritev stranke na oblasti, občutek državljanske dolžnosti glede participacije in drugi, sistemski dejavniki, razlog za takšna odstopanja. Če pogledamo tabelo, ki prikazuje udeležbo v protestnih aktivnostih po posameznih državah (glej prilogo C.1), vidimo, da protestna aktivnost v mladih demokracijah sega od 5,2 do 48,1 odstotka, zato lahko na podlagi teh razlik pojasnimo razhajanja v povezavi med političnim zaupanjem in politično participacijo. Teoretiki v večini primerov nekonvencionalno participacijo povezujejo z nizkim političnim zaupanjem, a vseeno se najdejo teoretične predpostavke avtorjev, ki menijo, da je možen tudi nasproten trend, saj naj bi imeli udeleženci konvencionalnih in udeleženci nekonvencionalnih oblik participacije podobne družbeno strukturne in vedenjske karakteristike.

Vpliv spola na udeležbo v protestnih aktivnostih v mladih demokracijah ni jasen, saj so pridobljeni podatki povsem statistično neznačilni. V starih demokracijah pa je protestnim oblikam participacije bolj naklonjen ženski spol, kar je popolnoma v skladu s teorijo, ki pravi, da se ženske v večji meri udeležujejo protestne participacije kot moški, za katere je značilna večja prisotnost v konvencionalnih oblikah participacije. Razmerje obetov je pri ženskah v prid udeležbi za 12,8 odstotka večje kot pri moških. Pri vplivu starosti na protestno participacijo bi bilo glede na teorijo pričakovati, da se mladi te vrste politične participacije poslužujejo v večji meri kot starejši del populacije, toda rezultati tega ne potrjujejo v celoti. Res je, da se v obeh skupinah držav izkaže, da je za starejše nad 61 let – v primerjavi z ostalimi starostnimi skupinami – najmanjša verjetnost za protestno obnašanje. Pri mladih demokracijah je največja verjetnost za participacijo pri mladih od 18 do 30 let, pri starih demokracijah pa je vodilna skupina starostna skupina od 46 do 60 let. Mladi med 18. in 30. letom imajo samo v primerjavi s starejšimi nad 61 večje verjetnosti za protestno participacijo. Glede na teorijo, ki pravi,

da mladi v največji meri participirajo, so ti rezultati malce presenetljivi. V mladih demokracijah se ta predpostavka še potrди, mogoče zaradi zgodovinskih dejavnikov, pri starejših demokracijah pa se že kaže trend, da ni več tako mlade aktivistične mladine, za katero je mogoče značilna večja politična odtujenost in nepripravljenost za participacijo, večja aktivnost pa se prenese na srednjo, najbolj delavno aktivno generacijo. Glede izobrazbe in dohodka so rezultati precej podobni, saj kot sem že v teoriji omenila, se ta dva dejavnika pogosto obnašata podobno, saj je izobrazba nekakšen predpogoj za dober zaslužek. Tudi tu so najbolj aktivni ljudje z visokim dohodkom, najmanj pa ljudje z nizkim dohodkom. Tudi izobrazba posameznika kaže podoben vpliv na protestno participacijo – najbolj aktivni so visoko izobraženi ljudje, nižja kot je izobrazba, nižja je tudi participacija v protestnih aktivnostih. Temeljna teorija sicer nekonvencionalno participacijo povezuje s posamezniki z nižjo izobrazbo in nižjimi dohodki. Pa vendar obstaja tudi teorija, ki pravi, da visoka izobrazba in dohodek spodbujata tako konvencionalno kot nekonvencionalno obliko politične participacije, saj se bolj izobraženi ljudje zavedajo, da sta za delovanje demokracije pomembni obe vrsti participacije. Pri mladih demokracijah mogoče malce izstopa skupina ljudi s poklicno izobrazbo – tako kot v prejšnji tabeli – saj imajo večje verjetnosti, da bodo participirali kot skupina z osnovno izobrazbo. Temu pripisujem razlog, da je v mladih demokracijah večji delež ljudi z osnovno kot s poklicno izobrazbo.

Zopet pa je obnašanje socialnega zaupanja podobno kot pri volilni participaciji, torej večje kot je socialno zaupanje, večja je verjetnost, da se posameznik udeleži protestnih aktivnosti. Po teoriji sodeč je namreč socialno zaupanje vez med ljudmi, ki promovira kohezivno družbo in upravičuje kolektivne akcije. Socialno zaupanje lahko tako spodbudi kolektivne protestne akcije in tudi na ta način poskuša doseči oblast oziroma spremembo.

Tabela 3.2: **Protestna participacija na vzorcu mladih in starih demokracij za leto 2004**

	MLADE DEMOKRACIJE			STARE DEMOKRACIJE		
	B	Exp(b)	Sig.	B	Exp(B)	Sig.
politično zaupanje	,072	1,075	,000	-,051	,951	,000
Spol	,006	1,006	,922	-,137	,872	,000
starost 61+ (ref.)			,000			,000
starost 18–30	,574	1,776	,000	,135	1,145	,010
starost 31–45	,745	1,106	,000	,211	1,235	,000
starost 46–60	,517	1,677	,000	,357	1,429	,000
visok dohodek (ref.)			,000			,000
nizek dohodek	-1,268	,281	,000	-,314	,730	,000
srednje visok dohodek	-,594	,552	,000	-,192	,825	,000
univerzitetna + (ref.)			,000			,000
osnovna izobrazba	-,872	,418	,000	-1,029	,357	,000
poklicna izobrazba	-,941	,390	,000	-,698	,498	,000
srednja splošna izobrazba	-,455	,635	,000	-,384	,681	,000
socialno zaupanje	,119	1,126	,000	,052	1,053	,000
Constant	-,825	,438	,000	,333	1,395	,000
	Nagelkerke: ,181 Hosmer & Lemeshow test: Hi kvadrat:18,824 ; df:8; Sig: ,016 Omnibus Test: Hi kvadrat:885,209; df:11; Sig. ,000			Nagelkerke: ,066 Hosmer & Lemeshow test: Hi kvadrat: 12,107 df: 8 Sig: ,146 Omnibus Test: Hi kvadrat: 844,365 df: 11 Sig.: ,000		

Vir: lastna analiza na podlagi podatkov ESS–Round 2 (2004).

Kar se tiče konvencionalne politične participacije in političnega zaupanja, je analiza zopet potrdila pričakovano – glede na teoretične predpostavke (glej tabelo 3.3). Tako v mladih kot v starih demokracijah velja, da večje politično zaupanje vodi k večji udeležbi v konvencionalnih oblikah participacije, a tu naj izpostavim, da je pri starih demokracijah vrednost p večja od 0,05, kar pomeni, da ta povezava ni ravno statistično značilna. Kljub temu, da se izkazuje pričakovan vpliv političnega zaupanja na konvencionalno participacijo, pa je ta vpliv, podobno kot pri protestni participaciji, zopet precej šibek in mogoče celo zanemarljiv. Ob povečanju političnega zaupanja za eno enoto se v mladih demokracijah razmerje obetov poveča le za 8 odstotkov v prid udeležbi.

Če pogledamo udeležbo v konvencionalnih oblikah politične participacije, rezultati kažejo, da so moški kar precej bolj aktivni kot ženske. V obeh skupinah demokracij se je izkazalo, da je razmerje obetov pri moških v prid udeležbi višje kot pri ženskah – v mladih demokracijah je le-to večje za 42,9 odstotka, pri starih demokracijah pa za 26,3 odstotka. Take rezultate podkrepí tudi teorija, ki pravi, da je za moško populacijo bolj značilno sodelovanje v konvencionalnih oblikah participacije. Se pa opazi tudi razlika med mladimi in starimi demokracijami, saj je v slednjih manjša razlika med spoloma, kar pripisujem temu, da je v razvitih, starejših demokracijah, enakovrednost spolov večja kot v mlajših demokracijah. Pri starosti se zopet pojavi problem statistične neznačilnosti, saj se je pri mladih demokracijah izkazalo, da je samo za odrasle od 31 do 45 let statistično značilno, da je za njih večja verjetnost, da se bodo udeleževali konvencionalnih oblik politične participacije kot starejši nad 61 let, razmerje obetov se namreč za 32,7 odstotka poveča v prid udeležbe pri skupini ljudi od 31 do 45 let starosti. Pri starih demokracijah pa se statistična značilnost opazi samo pri mladih od 18 do 30 let – zanje je manj verjetno, da participirajo kot starejši nad 61 let, in pri skupini ljudi v starostni skupini od 46 do 60 let – zanje je večja verjetnost udeležbe v primerjavi z ljudmi nad 61 let. Najbolj so aktivni ljudje z visokim dohodkom in z visoko izobrazbo, kar je podkrepljeno s teorijo. Tudi v tem primeru se dohodek in izobrazba obnašata podobno in zato je enak vpliv le-teh na verjetnost konvencionalne participacije pričakovan.

Socialno zaupanje se je tudi tokrat izkazalo kot dejavnik, ki pozitivno vpliva na participacijo, vendar je – kot v prejšnjih primerih – zopet precej šibko. Razmerje obetov se ob povečanju socialnega zaupanja za eno enoto, poveča v prid konvencionalni participaciji le za 8,1 odstotka v mladih in za 3,6 odstotka v starih demokracijah.

Tabela 3.3: **Konvencionalna participacija na vzorcu mladih in starih demokracij za leto 2004**

	MLADE DEMOKRACIJE			STARE DEMOKRACIJE		
	B	Exp(b)	Sig.	B	Exp(B)	Sig.
politično zaupanje	,077	1,080	,000	,025	1,025	,019
Spol	,357	1,429	,000	,234	1,263	,000
starost 61+ (ref.)			,000			,000
starost 18–30	-,159	,853	,160	-,538	,584	,000
starost 31–45	,283	1,327	,006	-,128	,880	,013
starost 46–60	,237	1,267	,023	,198	1,219	,000
visok dohodek (ref.)			,000			,000
nizek dohodek	-,549	,578	,000	-,385	,680	,000
srednje visok dohodek	-,110	,896	,350	-,267	,766	,000
univerzitetna + (ref.)			,000			,000
osnovna izobrazba	-1,182	,307	,000	-,867	,420	,000
poklicna izobrazba	-,909	,403	,000	-,691	,501	,000
srednja splošna izobrazba	-,550	,577	,000	-,265	,767	,000
socialno zaupanje	,078	1,081	,000	,035	1,036	,000
Constant	-1,381	,251	,000	-,710	,491	,000
	Nagelkerke: ,113 Hosmer & Lemeshow test: Hi kvadrat: 15,437; df:8; Sig: ,051 Omnibus Test: Hi kvadrat:483941 df:11; Sig. ,000			Nagelkerke: ,062 Hosmer & Lemeshow test: Hi kvadrat:12,409 df: 8 Sig: ,134 Omnibus Test: Hi kvadrat: 735,715 df: 11 Sig.: ,000		

Vir: lastna analiza na podlagi podatkov iz ESS–Round 2 (2004) .

Za dodatno razlago pri pojasnjevanju odnosa med političnim zaupanjem in vrsto politične participacije sem izvedla še bivariatno analizo in sicer primerjava povprečij. Preden predstavim ključne ugotovitve pri analizi podatkov logistične regresije za leto 2004, naj omenim še rezultate bivariatne analize. Pri mladih demokracijah se je izkazala pozitivna povezanost med političnim zaupanjem in politično participacijo. Med aktivnimi posamezniki je politično zaupanje pri vseh treh vrstah participacije višje, kot med neaktivnimi (glej prilogo Č.1). V starih demokracijah (glej prilogo Č.2) se kaže pozitiven odnos med volilno participacijo in političnim zaupanjem. Pri konvencionalni in protestni participaciji pa med aktivnimi in neaktivnimi posamezniki v stopnji političnega zaupanja praktično ni nobene razlike. Če pa pogledamo natančnejše vrednosti povprečij (mean) pa se odnosi nakazujejo v enako smer, kot to prikazujejo rezultati

logistične regresije. Pri konvencionalni participaciji imajo aktivni posamezniki malenkost višje zaupanje, kot neaktivni, pri protestni participaciji pa imajo aktivni posamezniki malenkost manjše politično zaupanje (glej prilogo Č.1).

Rezultati analize primerjave povprečij se nekako ujemajo s sliko kakršno prikazujejo ugotovitve na podlagi rezultatov logistične regresije, le-te pa so naslednje. Trditev, da visoko politično zaupanje vodi k konvencionalnim oblikam politične participacije, nizko politično zaupanje pa k protestni oz. nekonvencionalni participaciji, se je v večini primerov potrdila. Najmočnejši pozitiven odnos se sicer pokaže samo med političnim zaupanjem in volilno participacijo, ki je tudi najpogostejša in najbolj specifična oblika participacije. Presenetljiv je bil le rezultat pri mladih demokracijah, kjer se je izkazal pozitiven odnos med političnim zaupanjem in protestno participacijo.

Pri analizi socio-ekonomskih dejavnikov pa sem ugotovila sledeče. Pri dohodku, izobrazbi in socialnem zaupanju se je izkazalo, da nimajo velikega vpliva na podzvrsti politične participacije, saj je njihovo delovanje oziroma vpliv v vseh treh vrstah politične participacije – tako v mladih kot v starih demokracijah – podoben. Za dohodek in izobrazbo se je z nekaj izjemami izkazalo, da večja kot je izobrazba in večji kot je dohodek, večja je verjetnost za splošno politično participacijo. Ljudje z visokim dohodkom in visoko izobrazbo namreč bolj participirajo – tako v konvencionalnih kot v nekonvencionalnih oblikah politične participacije – kot tisti z nizkim dohodkom oz. nižjo izobrazbo. Socialno zaupanje se je izkazalo za dejavnik, ki nima velikega vpliva na politično participacijo, in dejavnik, ki je dejansko podlaga za vse vrste participacije oziroma politične aktivnosti nasploh. Socialno zaupanje je imelo namreč v vseh primerih pozitiven odnos s politično participacijo. Pri spolu težko pridem do konkretnih ugotovitev, saj so bili kar v nekaj primerih podatki statistično neznačilni. Kljub temu so podatki potrdili že predhodne teoretične predpostavke, da moški bolj sodelujejo v konvencionalnih oblikah, ženske pa v nekonvencionalnih oblikah politične participacije.

Starost je med socio-ekonomskimi dejavniki edini dejavnik, pri katerem je prihajalo do razlik tako med mladimi in starimi demokracijami kot med različnimi oblikami politične participacije. Pri volilni participacije starost narašča vzporedno z udeležbo. V obeh skupinah demokracij najmanj participirajo najstarejši, prihaja pa do razlik med skupinama pri ostalih starostnih skupinah. V mladih demokracijah največ participirajo najmlajši, v starejših demokracijah pa največ participirata srednji dve starostni skupini.

Pri konvencionalni participaciji pa v obeh skupinah najmanj participirajo najmlajši. V mladih demokracijah največ participirata srednja dva starostna razreda, v starih demokracijah pa zadnja dva razreda. Za starost se je torej izkazalo, da ima vpliv na različne oblike politične participacije in ne na splošno aktivnost državljanov.

3.2.1.2 Interpretacija podatkov za leto 2012

Tudi za leto 2012 sem naredila še dodatno analizo – primerjavo povprečij, s katero sem ponovno preverila odnos med politično participacijo in političnim zaupanjem. Rezultati te analize so bili podobni, kot v letu 2004. Pri mladih demokracijah se je izkazala pozitivna povezanost med vsemi tremi vrstami politične participacije in političnim zaupanjem (glej prilogo Č.3), saj imajo aktivni posamezniki tako v konvencionalnih, kot v nekonvencionalnih oblikah večje zaupanje, kot neaktivni. Pri starih demokracijah (glej prilogo Č.4). pa so rezultati podobni, s to razliko, da se tako pri volilni participaciji, kot pri ostalih konvencionalnih oblikah participacije pokaže večja pozitivna povezanost, torej večje politično zaupanje aktivnih, kot neaktivnih posameznikov. Pri protestni participaciji pa je razlika v primerjavi z letom 2004 ta, da je tudi tu odnos med participacijo in političnim zaupanjem pozitiven, če pogledamo vrednosti povprečij, ampak te razlike se res skoraj nične.

Tabela (glej tabelo 3.4) zopet prikazuje podatke za volilno participacijo. Rezultati so precej podobni rezultatom iz leta 2004, saj še vedno velja, da večje politično zaupanje vodi k večji verjetnosti za volilno participacijo in zopet je ta verjetnost večja v starejših kot v mlajših demokracijah. Je pa opaziti, da se je v obeh primerih verjetnost za participacijo vseeno zmanjšala, saj se v primeru povečanja političnega zaupanja za eno enoto, pri mladih demokracijah razmerje obetov poveča za 7,5 odstotka v prid udeležbi, pri starih demokracijah pa se razmerje obetov prav tako spremeni za 14,1 odstotka v prid udeležbi. Razlog je verjetno ta, da je to statistična analiza javnomnenjskih podatkov iz leta 2012, torej iz časa, ko so nekatere države še bile v gospodarski krizi, druge pa so ravne prišle iz nje, gospodarska kriza pa je seveda velik dejavnik vpliva na mnenje, zaupanje in pripravljenost državljanov za sodelovanje.

V letu 2012 so rezultati, ki ugotavljajo vpliv spola na volilno participacijo, v obeh skupinah držav statistično neznačilni. Tudi pri starosti ni opaziti večjih razlik v letu 2012, saj pripravljenost oziroma verjetnost za volilno udeležbo zopet narašča vzporedno

s starostjo, posledično zopet ne beležimo nobenega upada pri generaciji, ki je starejša od 61 let. Pri dohodku in izobrazbi se tudi opazi, da se v letu 2012 situacija ni veliko spremenila, spremembo je opaziti le pri mladih demokracijah, kjer si sedaj, tako kot pri starih demokracijah, verjetnost za volilno participacijo povečuje vzporedno z rastjo dohodka oziroma z višje doseženo stopnjo izobrazbe – tisti s poklicno izobrazbo se bodo bolj verjetneje udeležili volitev kot tisti z osnovno izobrazbo.

Povezava med socialnim zaupanjem in volilno participacijo se je zopet izkazala za precej šibko. Pri mladih demokracijah se ob povečanju socialnega zaupanja za eno enoto razmerje obetov v prid udeležbi poveča za samo 3,9 odstotka, v starih demokracijah pa za 9,3 odstotka.

Tabela 3.4: Volilna udeležba na vzorcu mladih in starih demokracij za leto 2012

	MLADE DEMOKRACIJE			STARE DEMOKRACIJE		
	B	Exp(b)	Sig.	B	Exp(B)	Sig.
politično zaupanje	,072	1,075	,000	,132	1,141	,000
Spol	,018	1,018	,667	,096	1,101	,016
starost 61 + (ref.)			,000			,000
starost 18–30	-1,098	,334	,000	-1,799	,165	,000
starost 31–45	-,669	,512	,000	-1,268	,281	,000
starost 46–60	-,126	,882	,042	-,634	,531	,000
univerzitetna + (ref.)			,000			,000
osnovna izobrazba	-,738	,478	,000	-,941	,390	,000
poklicna izobrazba	-,657	,519	,000	-,726	,484	,000
srednja splošna izobrazba	-,216	,806	,001	-,301	,740	,000
visok dohodek (ref.)			,000			,000
nizek dohodek	-,341	,711	,000	-,750	,472	,000
srednje visok dohodek	-,207	,813	,001	-,369	,692	,000
socialno zaupanje	,038	1,039	,000	,089	1,093	,000
Constant	1,870	6,490	,000	1,977	7,224	,000
	Nagelkerke: ,068 Hosmer & Lemeshow test: Hi kvadrat: 6,443; df:8; Sig: ,598 Omnibus Test: Hi kvadrat:625,315 df:11; Sig. ,000			Nagelkerke: ,143 Hosmer & Lemeshow test: Hi kvadrat: 39,023 df: 8 Sig: ,000 Omnibus Test: Hi kvadrat: 1677,188 df: 11 Sig.: ,000		

Vir: lastna analiza na podlagi podatkov iz ESS– Round 6 (2012).

Pri povezavi med protestno politično participacijo in političnim zaupanjem za 2012 (glej tabelo 3.5) ni opaziti večjih razlik, v primerjavi z rezultati iz leta 2004. Pri starih demokracijah so rezultati v skladu s predpostavljeno hipotezo, saj se ob povečanju političnega zaupanja za eno enoto, razmerje obetov spremeni za 4,6 odstotka v prid neudeležbi. Pri mladih demokracijah pa se prav tako kot v letu 2004 pokaže, da sta politično zaupanje in protestna participacija pozitivno povezana, razmerje obetov se ob povečanju političnega zaupanja za eno enoto spremeni za 5,6 – zopet v prid udeležbi.

Spol se je za leto 2012 izkazal kot pomemben dejavnik, ki vpliva na politično participacijo v obeh skupinah držav, vendar obstajajo razlike, kar se tiče spolov. V mladih demokracijah je pri moških razmerje obetov v prid udeležbi za 29,1 odstotka višje kot pri ženskah. V starih demokracijah pa se podobno kot v letu 2004 protestnih aktivnosti v večji meri poslužuje ženski del populacije, saj je razmerje obetov v prid udeležbi pri moških za 13,4 odstotka manjše kot pri ženskah. Pri mladih demokracijah imajo starejši nad 61 let najmanj, skupini od 31 do 45 in od 46 do 60 let pa največ verjetnosti za protestno participacijo, podoben trend se izkaže pri starih demokracijah za leto 2004. Pri starih demokracijah pa se najmanjša verjetnost za participacijo izkazuje pri mladih od 18 do 30 in od 31 do 45 let, največja pa pri skupini od 46 do 60 let. Iz leta 2004 na leto 2012 je opaziti tako še večji razmah med neaktivno, mogoče politično in participativno nezainteresirano mladino, in generacijo od 46 do 60 let. Kar se tiče dohodka in izobrazbe v primerjavi z letom 2004, ni opaziti večjih razlik, zopet se je izkazalo, da je večja verjetnost za protestno participacijo med ljudmi z večjo izobrazbo in ljudmi z večjim dohodkom.

Kar se tiče socialnega zaupanja, prav tako kot v letu 2014, ni opaziti večjih razlik, socialno zaupanje in politična participacija sta zopet pozitivno povezana.

Tabela 3.5: **Protestna participacija na vzorcu mladih in starih demokracij za leto 2012**

	MLADE DEMOKRACIJE			STARE DEMOKRACIJE		
	B	Exp(b)	Sig.	B	Exp(B)	Sig.
politično zaupanje	,054	1,056	,000	-,047	,954	,000
spol	,255	1,291	,000	-,144	,866	,000
starost 61+ (ref.)			,000			,000
starost 18–30	,215	1,239	,001	-,235	,791	,000
starost 31–45	,476	1,610	,000	-,116	,891	,007
starost 46–60	,523	1,687	,000	,127	1,135	,002
visok dohodek (ref.)			,001			,000
nizek dohodek	-,071	,932	,217	-,417	,659	,000
srednje visok dohodek	-,186	,831	,000	-,241	,786	,000
univerzitetna + (ref.)			,000			,000
osnovna izobrazba	-,994	,370	,000	-1,304	,272	,000
poklicna izobrazba	-1,245	,288	,000	-,831	,436	,000
srednja splošna izobrazba	-,683	,505	,000	-,359	,698	,000
socialno zaupanje	,113	1,120	,000	,049	1,051	,000
Constant	-1,362	,256	,000	,733	2,081	,000
	Nagelkerke: ,118 Hosmer & Lemeshow test: Hi kvadrat: 10,084 df: 8; Sig: ,259 Omnibus Test: Hi kvadrat: 1180,109 df: 11; Sig. ,000			Nagelkerke: ,080 Hosmer & Lemeshow test: Hi kvadrat: 8,644 df: 8 Sig: ,373 Omnibus Test: Hi kvadrat: 1180,367 df: 11 Sig.: ,000		

Vir: lastna analiza na podlagi podatkov iz ESS–Round 6 (2012).

Pri povezavi med političnim zaupanjem in konvencionalno participacijo med letom 2004 in 2012 večjih razlik ni opaziti. Povezava je sicer pozitivna, kot je pričakovati glede na teorijo in na rezultate iz leta 2004, vendar je ta povezava kljub vsemu šibka. Tudi glede spola ni sprememb, saj še vedno za moške velja večja verjetnost konvencionalne participacije kot za ženske, in to v obeh skupinah držav. Kar se tiče starosti, pa so rezultati med skupinama držav precej različni: v mladih demokracijah je videti, da mladi od 18 do 30 let najmanj participirajo, sledijo jim starejši nad 61 let, najverjetneje pa se bodo konvencionalnih aktivnosti udeležili starostni skupini od 31 do 45 let ter od 46 do 60 leti. Pri starih demokracijah pa je malce drugačna slika, saj je ravno za starejše od 61 let najverjetneje, da se bodo participirali, najmanj pa zopet participirajo mladi med 18. in 30. letom.

Kar se tiče dejavnikov dohodek in izobrazba, se ponavlja enak trend kot v letu 2004. V mladih demokracijah podatki kažejo, da je največ verjetnosti za konvencionalno participacijo pri ljudeh z visokim dohodkom, ker podatke za ljudi z nizkim dohodkom in s srednje visokim dohodkom izločim, saj niso statistično značilni. V starih demokracijah pa bodo tudi ljudje z visokim in s srednje visokim dohodkom najverjetneje konvencionalno participirali. Verjetnost za konvencionalno participacijo narašča vzporedno z izobrazbo. Izjema se pokaže le pri mladih demokracijah, kjer je za ljudi z osnovno izobrazbo malce večja verjetnost za participacijo kot za ljudi s poklicno izobrazbo, ampak ta razlika je tako majhna, da je lahko zanemarljiva. Pri socialnem zaupanju pa kot povsod drugje opazamo pozitiven, a vendar zopet precej šibak odnos.

Tabela 3.6: **Konvencionalna participacija na vzorcu mladih in starih demokracij za leto 2012**

	MLADE DEMOKRACIJE			STARE DEMOKRACIJE		
	B	Exp(b)	Sig.	B	Exp(B)	Sig.
politično zaupanje	,081	1,085	,000	,079	1,083	,000
spol	,450	1,568	,000	,310	1,363	,000
starost 61+ (ref.)			,000			,000
starost 18–30	-,425	,654	,000	-,610	,544	,000
starost 31–45	,185	1,204	,003	-,372	,689	,000
starost 46–60	,180	1,197	,003	-,041	,960	,334
visok dohodek (ref.)			,027			,000
nizek dohodek	,119	1,126	,060	-,301	,740	,000
srednje visok dohodek	-,016	,984	,780	-,116	,891	,002
univerzitetna + (ref.)			,000			,000
osnovna izobrazba	-1,044	,352	,000	-1,075	,341	,000
poklicna izobrazba	-1,102	,332	,000	-,748	,473	,000
srednja splošna izobrazba	-,490	,612	,000	-,259	,772	,000
socialno zaupanje	,081	1,085	,000	,060	1,062	,000
Constant	-1,707	,181	,000	-,959	,383	,000
	Nagelkerke: ,093 Hosmer & Lemeshow test: Hi kvadrat: 43,620 df:8 Sig: ,000 Omnibus Test: Hi kvadrat:842,066 df:11; Sig. ,000			Nagelkerke: ,082 Hosmer & Lemeshow test: Hi kvadrat: 11,947 df: 8 Sig: ,154 Omnibus Test: Hi kvadrat: 1143,693 df: 11 Sig.: ,000		

Vir: lastna analiza na podlagi podatkov iz ESS–Round 6 (2012).

3.2.2 Dejavniki političnega zaupanja

V tem poglavju pa so prikazani rezultati statistične analize – linearne regresije, s katerimi sem testirala drugo hipotezo, in ugotavljala, kako izbrani dejavniki vplivajo na politično zaupanje. Moj cilj je bil ugotoviti, v kolikšni meri omenjeni dejavniki vplivajo neposredno na vrsto politične participacije in koliko preko političnega zaupanja.

Moja ničelna hipoteza je bila, da sta modela neuporabna pri pojasnjevanju političnega zaupanja. Izkazalo se je, da je bila pri f-testu statistična značilnost manjša kot 0,05. To pomeni, da ničelna hipoteza ne velja in da sta modela (model za leto 2004 in leto 2012) uporabna pri pojasnjevanju odvisne spremenljivke.

Tabela 3.4: **Vpliv socio-ekonomskih dejavnikov in socialnega zaupanja na politično zaupanje za leto 2004 – rezultati linearne regresijske analize**

	MLADE DEMOKRACIJE			STARE DEMOKRACIJE		
	B*	Beta**	Sig.	B*	Beta**	Sig.
spol	-,123	-,031	,006	,017	,005	,525
dohodek	,186	,201	,000	,055	,068	,000
starost	,008	,066	,000	,006	,055	,000
izobrazba	-,013	-,030	,020	,025	,048	,000
socialno zaupanje	,266	,318	,000	,300	,370	0,000
	ANOVA: Sig. ,000 Adjusted R Square: 0,164			ANOVA: Sig. ,000 Adjusted R Square: 0,159		

Legenda: * regresijski koeficient, ** standardiziran regresijski koeficient

Vir: lastna analiza na podlagi podatkov iz ESS– Round 2 (2004).

Rezultati analiz kažejo (glej tabelo 3.4), da je v modelu, katerega preizkušamo, socialno zaupanje najmočnejši dejavnik političnega zaupanja (v letu 2004 je Beta 0,318 v mladih in 0,370 v starih demokracijah). To je bilo tudi pričakovati, saj sem v teoretičnem delu magistrskega dela navedla kar nekaj teoretičnih predpostavk avtorjev, ki menijo, da je socialno zaupanje nekakšen predpogoj za politično zaupanje. Na obeh vzorcih držav ima socialno zaupanje močan vpliv na politično zaupanje, opazi pa se, da je v starejših demokracijah ta vpliv še nekoliko večji kot v mlajših demokracijah, kar je tudi pričakovati, saj so starejše demokracije tako družbeno in ekonomsko kot tudi politično razvitejše in naprednejše kot mlajše demokracije in to bi utegnilo vplivati na splošno zaupanje med ljudmi.

Pri vseh ostalih dejavnikih je opaziti šibek vpliv na politično zaupanje, zato smatram, da je njihov vpliv močnejši neposredno na politično participacijo in ne preko političnega zaupanja. Spol se je izkazal kot dejavnik, ki v starih demokracijah nima statistično značilnega vpliva na politično zaupanje, v mladih demokracijah pa politično bolj zaupa ženski del populacije.

Vsi ostali dejavniki imajo pri pojasnjevanju političnega zaupanja zelo majhno težo. Kljub temu se vplivi kažejo, kot je bilo pričakovati glede na teoretične predpostavke. Višje izobraženi ljudje imajo večje politično zaupanje kot manj izobraženi, a to se je izkazalo samo v starih demokracijah, v mladih demokracijah izobrazba nima pojasnjevalne moči, saj podatki niso statistično značilni. Politično zaupanje se načeloma povečuje vzporedno s starostjo – večji, kot je dohodek posameznika, večja je verjetnost, da ta posameznik politično zaupa.

Tabela 3.5: **Vpliv socio-ekonomskih dejavnikov in socialnega zaupanja na politično zaupanje za leto 2012 – rezultati linearne regresijske analize**

	MLADE DEMOKRACIJE			STARE DEMOKRACIJE		
	B*	Beta**	Sig.	B*	Beta**	Sig.
spol	,064	,016	,100	-,026	-,007	,280
dohodek	,048	,061	,000	,030	,047	,000
starost	,007	,064	,000	-,001	-,011	,123
izobrazba	,010	,061	,060	,032	,068	,000
socialno zaupanje	,210	,254	,000	,334	,399	,000
	ANOVA: Sig. ,000 Adjusted R Square: ,075			ANOVA: Sig. ,000 Adjusted R Square: 0,181		

Legenda: * regresijski koeficient, ** standardiziran regresijski koeficient

Vir: lastna analiza na podlagi podatkov iz ESS– Round 6 (2012).

Za leto 2012 (glej tabelo 3.5) so podobne ugotovitve kot za leto 2004 – na politično zaupanje ima zopet največji vpliv socialno zaupanje, in tudi tu je, kot sem pričakovala glede na teoretične predpostavke, odnos pozitiven, kar pomeni, da večje, kot je socialno zaupanje, večja je verjetnost, da bo posameznik politično zaupal. Pri tem dejavniku se ponovno pokažejo kar velike razlike med mladimi in starimi demokracijami, saj je pri slednjih ta vpliv še močnejši. Pri ostalih dejavnikih, ki so bili zajeti v model, se je izkazalo, da so njihovi vplivi zelo šibki – tako dejansko nimajo nobene večje pojasnjevalne vrednosti.

V letu 2012 se je izkazalo, da spol nima statistično značilnega vpliva. Pri dohodku ni opaziti večjih sprememb – še vedno velja, da večji, kot je dohodek, večja je verjetnost političnega zaupanja. Starost se je izkazala kot dejavnik, ki ima vpliv samo v mladih demokracijah, ta vpliv je – kot v prejšnjem primeru – zelo šibek in pozitiven. Izobrazba v mladih demokracijah nima velikega vpliva pri pojasnjevanju političnega zaupanja, v starejših demokracijah pa je odnos pozitiven, a kljub temu zelo šibek.

Pri proučevanju odnosa oziroma vpliva izbranih dejavnikov na politično zaupanje lahko zaključim, da je edini dejavnik, ki v veliki meri vpliva na politično zaupanje, socialno zaupanje (glej tabeli 3.4 in 3.5). To sem nekako napovedala že na prejšni strani, saj pri raziskovanju odnosa med socialnim zaupanjem neposredno na participacijo ni bilo opaziti velikega vpliva. Na podlagi pridobljenih rezultatov lahko sklepam, da socialno zaupanje najbolj neposredno vpliva na politično zaupanje, o čemer je pisala tudi večina teoretikov, medtem ko ima na politično participacijo neposredno socialno zaupanje zelo majhen vpliv.

Pri socio-ekonomskih dejavnikih je opaziti, da imajo neposredno na politično zaupanje povečini majhen oziroma šibek vpliv – glede na teoretične predpostavke gre za v pravi smeri pričakovan vpliv. Tu pa je zadeva ravno nasprotna, saj je opaziti, da socio-ekonomski dejavniki v večji meri vplivajo neposredno na politično participacijo, saj se je tam njihov vpliv izkazal za precej močnejšega kot vpliv na politično zaupanje.

4 ZAKLJUČEK

Osrednja tema magistrskega dela je odnos med političnim zaupanjem in politično participacijo oziroma oblikami politične participacije. Ugotovitve so sledeče. S prvo hipotezo sem na podlagi teorije predpostavljala, da visoko politično zaupanje vodi h konvencionalnim oblikam politične participacije, nizko politično zaupanje oziroma nezaupanje pa k nekonvencionalni politični participaciji. Izkazalo se je, da visoko zaupanje spodbuja volilno participacijo in ostale oblike konvencionalne participacije, nizko zaupanje oziroma nezaupanje pa spodbuja ljudi k protestnim oblikam participacije. Odstopanja so se pokazala samo pri skupini mladih demokracij, kjer se je nepričakovano izkazala pozitivna povezava med zaupanjem in protestno participacijo. Omenjeni vplivi oziroma povezave so sicer precej šibki, kar je ugotovilo tudi nekaj teoretikov. Večji vpliv se pokaže samo pri volilni participaciji, ki pa je, kot sem že omenila, dovolj specifična in pogosta oblika participacije, zato je to popolnoma pričakovano. Med letom 2004 in 2012 ni opaziti večjih razlik, odnosi in smer odnosov ostajajo enaki, edina razlika je mogoče ta, da je v letu 2012 opaziti, da je vpliv političnega zaupanja na volilno participacijo precej šibkejši.

Kar se tiče dodatnih oziroma kontrolnih dejavnikov, ki bili vpeljeni v analizo, pa lahko zaključim naslednje. Izmed vseh dejavnikov se je samo starost posameznika izkazala kot dejavnik, ki ne vpliva na splošno aktivnost, ampak na posamične oblike aktivnosti državljanov, ter različno vpliva v posamičnih vrstah demokracije. Medtem ko so se ostali dejavniki pri vseh oblikah politične participacije obnašali dokaj podobno, se je vpliv starosti na vrsto politične participacije obnašal različno. Udeležba na volitvah se povečuje vzporedno s starostjo, pri drugih oblikah konvencionalne participacije pa je v večini primerov najmanj aktivna generacija najmlajših, najbolj aktivni pa so ljudje srednjih dveh starostnih razredov. Izjema je le pri starih demokracijah v letu 2012, kjer so najbolj aktivni najstarejši. Pri protestnih aktivnostih so najmanj aktivni najstarejši. Samo v letu 2004 je pri protestnih aktivnostih pri mladih demokracijah zabeležiti največjo aktivnost najmlajših, v ostalih primerih, torej v drugi časovni točki v tej skupini demokracij, ter pri starih demokracijah, pa se že kaže apatičnost najmlajših – večja aktivnost se pokaže predvsem pri srednjih dveh starostnih razredih.

Z drugo hipotezo sem predpostavila, da na politično zaupanje vplivajo socio-ekonomski dejavniki ter socialno zaupanje. Tu se je kot edini dejavnik z najmočnejšim vplivom na politično zaupanje izkazalo socialno zaupanje – tako v starih kot v mladih demokracijah – in v obeh časovnih točkah. Ostali socio-ekonomski dejavniki imajo zelo majhen neposreden vpliv na zaupanje oziroma ga pri nekaterih celo ni mogoče zaslediti. Glede na to, da se je pri prvi hipotezi izkazalo, da ima socialno zaupanje zelo majhen in splošen vpliv na različne vrste politične participacije, lahko torej zaključim, da socialno zaupanje – kot so predpostavljali mnogi avtorji – neposredno najbolj vpliva na politično zaupanje.

S tretjo hipotezo sem, na podlagi različnosti med mladimi in starimi demokracijami, pričakovala neenake rezultate pri analizi odnosov med spremenljivkami. Izkazalo se je, da je odnos politično zaupanje – vrsta politične participacije po večini v obeh skupinah demokracij enak, razlika se pokaže samo v protestni participaciji, kjer je v mladih demokracijah opaziti pozitiven vpliv političnega zaupanja, v starih pa šibek negativen vpliv. Do razlik prihaja tudi v nekaterih primerih – recimo pri volilni udeležbi v moči vpliva, kjer je le-ta v starih demokracijah močnejši. Odnos socio-ekonomskih dejavnikov in socialnega zaupanja do političnega zaupanja pa je pri ključnem in edinem najvplivnejšem dejavniku – socialnem zaupanju – v starih in mladih demokracijah enak, razlika je mogoče le v moči vpliva, kjer je le-ta zopet večji v starih demokracijah. Pri ostalih dejavnikih prihaja do manjših razlik – za te dejavnike se je izkazalo, da imajo res majhen vpliv na politično zaupanje.

Menim, da imata tako politično zaupanje, kot politična participacija pomembno vlogo v sodobnih demokratičnih državah, ampak po pridobljenih rezultatih ne morem z gotovostjo trditi, da je politično zaupanje eden izmed ključnih dejavnikov, ki vpliva na vrsto politične participacije. Tako, kot nekateri teoretiki pa se tudi sama sprašujem ali je politično participacijo smiselno ločevati na vrste oziroma oblike in le-te posamično obravnavati. Mogoče pa tudi politično zaupanje, kljub vsemu, le ni enodimenzionalen koncept, kot ugotavljajo teoretiki in bi s priznanjem večdimenzionalnosti prišla do drugačnih ugotovitev. V mojem magistrskem delu bodo to ostala odprta vprašanja, ki pa bodo mogoče kdaj izziv za nekoga drugega.

5 LITERATURA

1. Adams, Francis. 2003. *Deepening Democracy: Global Governance and Political Reform in Latin America*. California: Greenwood Publishing Group.
2. Allen, Michael Patrick. 2004. *Understanding Regression Analysis*. New York: Springer.
3. Almond, A. Gabriel in Sidney Verba. 1989. *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. New York: SAGE.
4. Andrain, Charles F. in James Thomas Smith. 2006. *Political Democracy, Trust, and Social Justice: A Comparative Overview*. Lebanon: University Press of New England.
5. Andréosso O'Callaghan, Bernadette in Frédéric Royall. 2013. *Economic and Political Change in Asia and Europe: Social Movement Analyses*. New York: Springer .
6. Barker, Lucius Jefferson. 1990. *Black Electoral Politics*. New Jersey: Transaction Publishers.
7. Barrington, Lowell. 2012. *Comparative politics: structures and choices*. Wadsworth: Cengage Learning.
8. Bauknecht, Jürgen. 2012. Conventional political participation V *Political Participation in France and Germany*, ur. Gabriel Oscar, Silke Keil in Eric Kerrouche. Colchester: ECPR Press.
9. Bond, Jon in Kevin Smith. 2011. *The Promise and Performance of American Democracy*. Wadsworth: Cengage Learning.
10. Bourne, Paul Andrew. 2010. Unconventional Political Participation in a Middle-Income Developing Country. *Current Research Journal of Social Sciences* 2 (3): 196–203.
11. Camaj, Lindita. 2014. Media use and political trust in an Emerging Democracy: Setting the Institutional Trust Agenda in Kosovo. *International Journal of Communication* 8: 187–209.
12. Castillo, Antonio Jaime. 2008. Young people's trajectories of political participation in Europe: Cohort effects of life-cycle effects? *Young people's studies magazine* 81 (1): 63–87. Dostopno prek: <http://www.injuve.es/sites/default/files/4.pdf> (12. februar 2014).

13. Catterberg, Gabriela in Alejandro Moreno. 2005. The individual bases of political trust: trends in new and established democracies. *International Journal of Public Opinion Research* 18 (1): 31–48.
14. CBSNews. 2013. Austerity protests stall several European nations; wealthier countries see small demonstrations. Dostopno prek: <http://www.cbsnews.com/news/austerity-protests-stall-several-european-nations-wealthier-countries-see-small-demonstrations/> (16. marec 2014).
15. Citrin, Jack. 1974. Comment: The political Relevance of Trust in Government. *The American Political Science Review* 68 (3): 973–988.
16. Copeland, Lauren. 2013. *Political Consumerism: Boycotting, Buycotting, and the Expansion of Political Participation in the United States*. California: University of California.
17. Dalton, Russell J. in Hans-Dieter Klingemann. 2007. *Oxford Handbook of Political Behaviour*. Oxford: Oxford Handbooks Online.
18. Dautrich, Kenneth in David Yalof. 2013. *The Enduring Democracy*. Wadsworth: Cengage Learning.
19. Delhey, Jan in Kenneth Newton. 2003. Who trusts? The origins of social trust in seven societies. *European Societies* 5 (2): 93–137. Dostopno prek: http://www.hks.harvard.edu/fs/pnorris/Acrobat/stm103%20articles/Newton_SocTrust.pdf (22. februar 2014).
20. Deters Bas, Oscar Gabriel in Mariano Torcal. 2007. Political confidence in representative democracies: socio-cultural vs political explanations V *Citizenship and Involvement in European Democracies: a comparative analysis*, ur. Jan W. Van Deth, Jose Ramon Montero in Anders Westholm. New York: Routledge.
21. Doan, Alesha. 2009. *Opposition and Intimidation: The Abortion Wars and Strategies of Political Harassment*. Detroit: University of Michigan Press.
22. Ekman, Joakim in Erik Amna. 2009. *Political Participation and Civic Engagement: Towards A New Typology*. Dostopno prek: <http://www.oru.se/PageFiles/14371/Ekman%20and%20Amn%C3%A5%202009-1.pdf> (1. marec 2014).
23. European Social Survey. 2004. *ESS–Round 2*. Dostopno prek: http://www.europeansocialsurvey.org/docs/round2/survey/ESS2_data_doc_report_e03_4.pdf (12. februar 2014).

24. --- 2012. *ESS Round–6*. Dostopno prek: http://www.europeansocialsurvey.org/docs/round6/survey/ESS6_data_documentation_report_e02_0.pdf (12. februar 2014).
25. Hakhverdian, Armen in Quinton Mayne. 2012. Institutional Trust, Education, and Corruption: A Micro-Macro Interactive Approach. *The Journal of Politics* 74 (3): 739–750.
26. Holleque, Matthew. 2011. *Rethinking the Stability of Political Interest*. Wisconsin: University of Wisconsin. Dostopno prek: http://users.polisci.wisc.edu/behavior/Papers/holleque_stability_04_08_11.pdf (11. februar 2014).
27. Hooghe, Marc in Sofie Marien. 2012. A Comparative Analysis of the Relation between Political Trust and Forms of Political Participation in Europe. *European Societies* 15 (1): 131–152.
28. Hosmer, David W. Jr., Stanley Lemeshow in Rodney X. Sturdivant. 2013. *Applied Logistic Regression*. New York: John Wiley & Sons.
29. Huntington, Samuel P. 2012. *The third Wave: Democratization in the late 20th century*. Oklahoma: University of Oklahoma Press.
30. Hutter, Swen in Daniela Braun. *Trust in Representative Democracy and Protest Behavior. A Multilevel Analysis of European Democracies*. Firenze: European University Institute. Dostopno prek: http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/27397/MWP_2013_14.pdf?sequence=1 (3. marec 2014).
31. Ishiyama, John T. 2011. *Comparative Politics: Principles of Democracy and Democratization*. New York: John Wiley & Sons.
32. Janda, Kenneth, Jeffrey M. Berry in Jerry Goldman. 2008. *The Challenge of Democracy American Government in Global Politics: Eleventh Edition*. Wadsworth: Cengage Learning.
33. Jie, Chen. 2004. *Popular Political Support in Urban China*. Washington: Woodrow Wilson Center Press.
34. Karjala, Aleisha. 2007. *Perceptions of People, Process, and Policy on Political Trust*. New York: ProQuest.
35. Kirbiš, Andrej. 2013. Political participation and non-democratic political culture in Western Europe, East-Central Europe and post-Yugoslav countries V *Political Participation in the European Union*, ur. Demetriou, Kyriakos. New York: Springer.

36. Kluienko, Eduard. 2007. Political participation: theory, methodology, and measurement with the help of the Guttman One-Dimension Continuity Scale. *Ukrainian Sociological Review* 4: 122–154.
37. Lamprianou, Iasonas. 2013. Contemporary Political Participation Research: A Critical Assessment V *Democracy in Transition*, ur. K.N. Demetriou. Berlin: Springer Verlag.
38. Leighley, Jan. E. 1995. Attitudes, Opportunities and Incentives: A Field Essay on Political Participation. *Political Research Quarterly* 48 (1): 181–209. Dostopno prek: http://www.sciencespo.site.ulb.ac.be/dossiers_supports/groupe-6---participation1.pdf (25. marec 2014).
39. --- 2012. *The Oxford Handbook of American Elections and Political Behavior*. Oxford: Oxford University Press.
40. Letki, Natalia. 2003. *Explaining Political Participation in East-Central Europe: Social Capital, Democracy and the Communist Past*. Oxford: University of Oxford. Dostopno prek: http://siteresources.worldbank.org/extecaregtopsocdev/Resources/Letki_political_participation.pdf (25. marec 2014).
41. Lewandowski, D. Joseph in Gregory W. Streich. 2012. *Urban Social Capital: Civil Society and City Life*. London: Ashgate Publishing ldt.
42. Lijphart, Arend. 1997. Unequal Participation: Democracy's Unresolved Dilemma. *The American Political Science Review* 91 (1): 1–14.
43. Maloy, J.S. 2009. Two concepts of trust. *The Journal of Politics* 71 (2): 492–505. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/10.2307/30218966.pdf> (17. marec 2014).
44. Marien, Sofie. 2008. *Political Participation and Political Trust. A comparative analysis*. Leuven: Inter University Attraction Pole. Dostopno prek: http://www.partirep.eu/sites/default/files/working_paper/document/1200903315.pdf (17. marec 2014).
45. Marien, Sofie. 2011. Measuring political trust across time and space V *Political trust: why context matter*, ur. Sonja Zmerli in Marc Hooghe. Colchester: ECPR Press.
46. Marien Sofie in Marc Hooghe. 2011. Does political trust matter? An empirical investigation into the relation between political trust and support for law compliance. *European Journal of Political Research* 50 (2): 267–291.

47. Markovik, Marijana. 2010. Political Attitude and Personality in a Democratic Society. *The Western Balkans Policy Review* 1 (1): 168–184.
48. Martin Baro, Ignacio. 1994. *Writings for a Liberation Psychology*. Cambridge: Harvard University Press.
49. Martin, Aaron. 2012. *Young People and Politics: political engagement in the Anglo-American Democracies*. New York: Routledge.
50. Meguid, Bonnie M. 2007. *Bringing Government Back to the People? The Impact of Political Decentralization on Voter Engagement in Western Europe*. New York: University of Rochester.
51. Mishler William in Richard Rose. 2001. What Are the Origins of Political Trust? Testing Institutional and Cultural Theories in Post-communist Societies. *Comparative Political Studies* 34 (1): 30–62.
52. --- 2005. What are the political consequences of trust? A test of cultural and institutional theories in Russia. *Comparative political studies* 20 (10): 1–29.
53. Moghadam, Valentine. 2007. *From Patriarchy to Empowerment: Women's Participation, Movements, and Rights in the Middle East, North Africa, and South Asia*. New York: Syracuse University Press.
54. Moises, Jose Alvaro. 2009. Political discontent in new democracies: the case of Brazil and Latin America. *International Review of Sociology* 21 (2): 339–366.
55. Moyser, George in Neil Day. 1992. *Political Participation and Democracy in Britain*. Cambridge: Cambridge University Press.
56. Müller, Jan. 2013. *Mechanisms of Trust: News Media in Democratic and Authoritarian Regimes*. Frankfurt am Main: Campus Verlag.
57. Nabatchi, Tina. 2007. *Deliberative Democracy: The Effects of Participation on Political Efficacy*. New York: ProQuest.
58. Newton, Kenneth in Pippa Norris. 1999. Confidence in public institutions: faith, culture and performance V *Disaffected Democracies: What's troubling the Trilateral Countries*, ur. Susan Pharr in Robert Putnam. New York: Princeton University Press.
59. Newton, Kenneth in Jose Ramon Montero. 2007. Patterns of political and social participation in Europe V *Measuring Attitudes Cross-Nationally: Lessons from the European Social Survey*, ur. Roger Jowell, Caroline Roberts, Rory Fitzgerald in Gillian Eva. California: SAGE.

60. Norris, Pippa. 1999. *Critical Citizens: Global Support for Democratic Government*. Oxford: Oxford University Press.
61. Paxton, Pamela. 1999. Is social capital declining in United States? A multiple indicator Assessment. *American Journal of Sociology* 105 (1): 88–127.
62. Pintor Lopez, Rafael, Maria Gratschew in Kate Sullivan. 2002. *Voter turnout since 1945*. Stockholm: Institute for democracy and electoral Assistance. Dostopno prek: <http://www.idea.int/publications/vt/upload/Voter%20turnout.pdf> (17. marec 2014).
63. Quaranta, Mario. 2012. The Rise of Unconventional Political Participation in Italy: Measurement Equivalence and Trends, 1976-2009. *Bulletin of Italian Politics* 4 (2): 251–276. Dostopno prek: http://www.gla.ac.uk/media/media_264092_en.pdf (12. marec 2014).
64. Quantiz Gillion, Daniel. 2009. *Making Democracy Work for You: Examining Change, Effectiveness, and Choice in Minorities' Engagement of Unconventional Political Behavior*. New York: Proquest.
65. Rostila, Mikael. 2013. *Social Capital and Health Inequality in European Welfare States*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
66. Rothstein, Bo in Eric M. Uslaner. 2005. *All for All: Equality and Social Trust*. Dostopno prek: <http://www.hks.harvard.edu/inequality/Seminar/Papers/Rothstein1.pdf> (16. februar 2014).
67. Schoon, Ingrid in Helen Cheng. 2011. Determinants of Political Trust: A life time learning model. *Developmental Psychology* 47 (3): 619–631.
68. Searing, D. Donald, Joel J. Schwartz in Alden E. Lind. 1973. The structuring principle: Political Socialization and Belief Systems. *The American Political Science Review* 67 (2): 415–432.
69. Segovia Arancibia, Carolina. 2008. *Political Trust in Latin America*. New York: Proquest.
70. Shanto Iyengar. 1980. Subjective Political Efficacy as a Measure of Diffuse Support. *The Public Opinion Quarterly* 44 (2): 249–256. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/10.2307/2748433.pdf?acceptTC=true> (15. februar 2014).
71. Strand Havard, Scott Gates in Marianne Dahl. 2012. *Democratic Waves? Global Patterns of Democratization, 1816-2008*. Dostopno prek: <http://www.uio.no/english/research/interfaculty-research-areas/democracy/news-and-events/events/>

- conferences/2012/papers-2012/Strand-Hegre-Gates-Dahl-wshop7.pdf (17. februar 2014).
72. Svallfors, Stefan. 2007. *The Political Sociology of the Welfare State: Institutions, Social Cleavages, and Orientations*. Stanford: Stanford University Press.
73. Tao, Ran, Dali L. Yang, Ming Li in Xi Lu. 2014. How does political trust affect social trust? An analysis of survey data from rural China using an instrumental variables approach. *International Political Science Review* 35 (2): 237–253. Dostopno prek: <http://political-science.uchicago.edu/faculty-articles/Yang%20Tao%20Li%20and%20Lu---How%20does%20political%20trust%20affect%20social%20trust.pdf> (26. marec 2014).
74. Teorell Jan, Mariano Torcal in Jose Ramon Montero. 2007. Political participation V *Citizenship and Involvement in European Democracies: a comparative analysis*, ur. Jan W. Van Deth, Jose Ramon Montero in Anders Westholm. New York: Routledge.
75. *The Guardian*. 2013. Crisis for Europe as trust hits record low. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/world/2013/apr/24/trust-eu-falls-record-low> (17. marec 2014).
76. Toš, Niko. 2007. (Ne)zaupanje v institucije: potek demokratične institucionalizacije v Sloveniji (1991-2006). *Teorija in praksa* 44 (3): 367–395.
77. Verba, Sidney. 1987. *Participation in America: Political Democracy and Social Equality*. Chicago: University of Chicago Press.
78. Vráblíková, Katerina. 2010. *Contextual determinants of political participation in democratic countries*. Dostopno prek: http://epubs.surrey.ac.uk/2577/1/Masaryk1_PIDOP_Barret.pdf (19. februar 2014).
79. Wiarda, J. Howard. 2005. *Comparative Politics: Critical Concepts in Political Science*. New York: Tylor & Francis.
80. Yang in drugi. 2013. How does political trust affect social trust? An analysis of survey data from rural China using an instrumental variables approach. *International Political Science Review*: 1–17.
81. Zmerli, Sonja in Marc Hooghe. 2011. *Political Trust: Why Context Matters*. Colchester: ECPR Press.

PRILOGE

Priloga A: Rezultati faktorske analize

Component Matrix ^a 2004		Component Matrix ^a 2012	
Trust in politicians	,851	Trust in politicians	,888
Trust in political parties	,829	Trust in country's parliament	,877
Trust in country's parliament	,819	Trust in political parties	,867
Trust in the legal system	,792	Trust in the legal system	,836
Trust in the police	,700	Trust in the police	,726

Vir: lastna analiza na podlagi podatkov iz ESS–Round 2 (2004); ESS–Round 6 (2012).

Priloga B: Priprava podatkov za logistično in linearno regresijo

Logistična regresija		Linearna regresija	
Spremenljivka	Vrednosti	Spremenljivka	Vrednost
- neodvisna		- neodvisna	
politično zaupanje	0 – 10	spol	1-moški, 0-ženski
socialno zaupanje	0 – 10	starost	18-102
spol	1 = moški, 0 = ženski	izobrazba (št. končanih let šolanja)	0-44
starost	1 = (18–30 let) 2 = (31–45 let) 3 = (46–60 let) 4 = (od 61 let naprej)	dohodek	1-12
število dokončanih let šolanja	0–9 = osnovna šola 9–12 = poklicna šola 13–15 = gimnazija 16 + = visoka in več	socialno zaupanje	0-10
dohodek	1 = nizek 2 = srednje visok 3 = visok	- odvisna	
države	0 = mlade demo. 1 = stare demo.	politično zaupanje	0-10
- odvisna			
volilna udeležba	0 = ne , 1 = da		
podpis peticije	0 = ne, 1 = da		
udeležba demonstracije	0 = ne, 1 = da		
bojkot	0= ne, 1= da		
kontakt s politikom	0 = ne, 1 = da		
član politične stranke	0 = ne, 1 = da		
delo v politični ali prostovoljni org.	0 = ne, 1 = da		

Vir: lastna tabela

Priloga C.1: Podatki o vrsti volilne udeležbe po državah za leto 2004 in 2012 – mlade demokracije

Države	Češka	Estonija	Madžarska	Poljska	Portugalska
2004					
konvencionalna participacija	23%	12%	10%	11%	7%
protestna participacija	18%	9%	10%	13%	8%
volilna participacija	56%	60%	78%	65%	72%
2012					
konvencionalna p.	16%	15%	7%	12%	9%
protestna participacija	25%	16%	8%	14%	13%
volilna participacija	66%	68%	73%	69%	70%
Države	Španija	Slovenija	Slovaška	Ukrajina	
2004					
konvencionalna p.	26%	13%	15%	12%	
protestna participacija	45%	8%	31%	26%	
volilna participacija	82%	69%	74%	85%	
2012					
konvencionalna p.	29%	9%	11%	11%	
protestna participacija	48%	12%	24%	5%	
volilna participacija	77%	73%	75%	75%	

Vir: lastna tabela na podlagi podatkov iz ESS–Round 2 (2004); ESS–Round 6 (2012).

Priloga C.2: Podatki o vrsti volilne udeležbe po državah za leto 2004 in 2012 – stare demokracije

Države	Belgija	Švica	Nemčija	Danska	Finska	Francija
2004						
konvencionalna p.	25%	24%	26%	35%	41%	27%
protestna participacija	29%	49%	44%	45%	43%	48%
volilna participacija	92%	67%	81%	92%	79%	78%
2012						
konvencionalna p.	30%	27%	39%	34%	44%	21%
protestna participacija	29%	46%	54%	41%	45%	48%
volilna participacija	89%	66%	83%	94%	85%	79%
Države	Anglija	Irska	Islandja	Nizozemska	Norveška	Švedska
2004						
konvencionalna p.	20%	29%	59%	26%	40%	32%
protestna participacija	43%	27%	61%	28%	50%	62%
volilna participacija	68%	80%	90%	82%	86%	89%
2012						
konvencionalna p.	20%	25%	52%	34%	42%	41%
protestna participacija	38%	30%	68%	28%	48%	63%
volilna participacija	71%	74%	86%	84%	87%	91%

Vir: lastna tabela na podlagi podatkov iz ESS–Round 2 (2004); ESS–Round 6 (2012).

Priloga Č.1: Povezava med političnim zaupanjem in politično participacijo za leto 2004 – primerjava povprečij v skupini mladih demokracij

Politično zaupanje						
VOLILNA UDELEŽBA	Mean	N	Std. Deviation	Minimum	Maximum	Median
ni aktiven	3,1363	3103	1,95438	0,00	10,00	3,0000
je aktiven	3,9173	9865	1,99350	0,00	10,00	4,0000
PROTESTNA PARTICIPACIJA						
ni aktiven	3,6123	10457	2,02729	0,00	10,00	3,5000
je aktiven	4,1463	3543	1,88394	0,00	10,00	4,2000
KONVENCIONALNA PARTICIPACIJA						
ni aktiven	3,7081	12370	1,99424	0,00	10,00	3,6000
je aktiven	4,0464	1630	2,06446	0,00	10,00	4,2000

Vir: lastna tabela na podlagi podatkov iz ESS–Round 2 (2004).

Priloga Č.2: Povezava med političnim zaupanjem in politično participacijo za leto 2004 – primerjava povprečij v skupini starih demokracij

Politično zaupanje						
VOLILNA UDELEŽBA	Mean	N	Std. Deviation	Minimum	Maximum	Median
ni aktiven	4,1187	4270	1,94989	0,00	10,00	4,2000
je aktiven	4,8164	15293	1,76807	0,00	10,00	5,0000
PROTESTNA PARTICIPACIJA						
ni aktiven	4,6931	12346	1,86646	0,00	10,00	4,8000
je aktiven	4,6881	9539	1,80759	0,00	10,00	4,8000
KONVENCIONALNA PARTICIPACIJA						
ni aktiven	4,6739	18492	1,82518	0,00	10,00	4,8000
je aktiven	4,7838	3392	1,92251	0,00	10,00	4,8000

Vir: lastna tabela na podlagi podatkov iz ESS–Round 2 (2004).

Priloga Č.3: Povezava med političnim zaupanjem in politično participacijo za leto 2012 – primerjava povprečij v skupini mladih demokracij

Politično zaupanje						
VOLILNA UDELEŽBA	Mean	N	Std. Deviation	Minimum	Maximum	Median
ni aktiven	2,7549	4598	2,00909	0,00	10,00	2,6000
je aktiven	3,2263	13875	2,00538	0,00	10,00	3,0000
PROTESTNA PARTICIPACIJA						
ni aktiven	3,0283	14579	2,04319	0,00	10,00	2,8000
je aktiven	3,4540	4992	1,93001	0,00	10,00	3,4000
KONVENCIONALNA PARTICIPACIJA						
ni aktiven	3,0816	17103	2,00013	0,00	10,00	3,0000
je aktiven	3,5196	2468	2,13948	0,00	10,00	3,4000

Vir: lastna tabela na podlagi podatkov iz ESS–Round 6 (2012).

Priloga Č.4: Povezava med političnim zaupanjem in politično participacijo za leto 2012 – primerjava povprečij v skupini starih demokracij

Politično zaupanje						
VOLILNA UDELEŽBA	Mean	N	Std. Deviation	Minimum	Maximum	Median
ni aktiven	4,4396	4243	1,93676	0,00	10,00	4,6000
je aktiven	5,0129	16479	1,77127	0,00	10,00	5,2000
PROTESTNA PARTICIPACIJA						
ni aktiven	4,9497	12548	1,86766	0,00	10,00	5,0000
je aktiven	4,9616	10534	1,79878	0,00	10,00	5,0000
KONVENCIONALNA PARTICIPACIJA						
ni aktiven	4,9286	19343	1,83854	0,00	10,00	5,0000
je aktiven	5,0923	3739	1,82013	0,00	10,00	5,2000

Vir: lastna tabela na podlagi podatkov iz ESS–Round 6 (2012).